

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT SOCIOLOGICKÝCH STUDIÍ

KATEDRA VEŘEJNÉ A SOCIÁLNÍ POLITIKY

Kristýna Sluková

**Zařízení předškolního vzdělávání jako
prostředek harmonizace rodičovských a
pracovních rolí v Ústeckém kraji**

Bakalářská práce

Praha 2015

Autor práce: **Kristýna Sluková**

Vedoucí práce: **Mgr. Ing. Olga Angelovská**

Rok obhajoby: **2015**

Bibliografický záznam

SLUKOVÁ, Kristýna. *Zařízení předškolního vzdělávání jako prostředek harmonizace rodičovských a pracovních rolí v Ústeckém kraji*. Praha, 2015. 63 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Ing. Olga Angelovská.

Abstrakt

Bakalářská práce „Zařízení předškolního vzdělávání jako prostředek harmonizace rodičovských a pracovních rolí v Ústeckém kraji“ se zabývá různými typy mateřských škol, které mohou být jedním z nástrojů harmonizace rodičovských a pracovních rolí. S touto problematikou je také spojen problém nedostatku míst v mateřských školách, který není zcela nový, ale také nebyla nalezena vhodná řešení, která by pomohla tento problém odstranit. Jednotlivé typy mateřských škol nabízí rodičům možnost volby zařízení, které bude vhodné pro jejich dítě, a zároveň se jednotlivá zařízení mohou přizpůsobit požadavkům rodičů tak, aby jim bylo umožněno vrátit se zpět do zaměstnání. Tato práce se zabývá tím, do jaké míry mohou ředitelé mateřských škol (jako pracovníci první linie) a obce (zástupci byrokracie) ovlivnit stanovené indikátory (časová dostupnost, prostorová dostupnost, finanční dostupnost a služby) a přizpůsobit chod zařízení v rámci harmonizace rodičovských a pracovních rolí. Na základě polostrukturovaných rozhovorů s řediteli MŠ a se zástupci jednotlivých obcí bylo zjištěno, že stanovené indikátory jsou více ovlivnitelné v mateřských školách zřizovaných soukromým sektorem, jelikož ředitelé těchto MŠ jsou zároveň jejich zřizovateli. Na druhou stranu obce podporují pouze zařízení, kterými jsou samy zřizovateli. Soukromé mateřské školy jako jeden z možných nástrojů na podporu harmonizace rodičovských a pracovních rolí nejsou ze strany obcí téměř žádným způsobem podporovány.

Abstract

My thesis „Pre-school education as a means of harmonization of parental and working roles in the region Ústí“, focuses on different types of kindergartens, which can be one of the tools for harmonization of parental and professional roles. This issue is also linked with the problem of lack of places in kindergartens, which isn't entirely new, but there has not be found yet any suitable solutions that would help eliminate this problem. Because of wide range of different

types of kindergartens parents have the option to choose suitable kindergarten for their children as well as kindergarten can adapt to demands of parent so that they were allowed to return to work. This work is concerned with the extent to which directors of kindergartens (as frontline employees) and municipality (representatives bureaucracy) affect the determined indicators (time availability, space availability, affordability and services), and adaptation of the kindergartens with respect to harmonization of parental and working roles. Based on interviews with the director of kindergarten and with representatives of community, it was found that the established indicators are more suggestible in kindergarten established by the private sector, as the directors of these kindergartens are also the founders. On the other side the villages only support devices established by themselves. Anyway private schools as a possible tool of increasing harmonization of parental and professional roles are not supported by municipalities at all.

Klíčová slova

Mateřské školy zřizované obcí, mateřské školy zřizované soukromým sektorem, obce, harmonizace rodičovských a pracovních rolí, nedostatek míst v mateřských školách

Keywords

Kindergartens established by municipality, kindergartens established by private sector, municipality, harmonization of parental and working roles, lack of places in kindergartens

Rozsah práce: 92 054 znaků (včetně mezer)

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 14.5.2015

Kristýna Sluková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce Mgr. Ing. Olze Angelovské, se kterou jsem po celou dobu práci konzultovala. Dále bych ráda poděkovala respondentům za poskytnuté rozhovory. Také bych ráda poděkovala Mgr. Evě Hejzlarové, PhD., za podnětné rady a připomínky. V neposlední řadě bych ráda poděkovala své rodině za poskytnuté zázemí a podporu při studiu.

**Institut sociologických studií
Projekt bakalářské práce**

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd
Institut sociologických studií
Katedra veřejné a sociální politiky

PŘEDPOKLÁDANÝ NÁZEV BAKALÁŘSKÉ PRÁCE:

Předškolní zařízení péče o děti jako nástroj harmonizace rodičovských a pracovních rolí v Ústeckém kraji.

DIPLOMANT: Kristýna Sluková

KONZULTANT: Ing. Mgr. Olga Angelovská

1. Vymezení předmětu zkoumání a strukturace výzkumného tématu

Stále častěji se setkáváme s potřebou sladování rodičovských a pracovních rolí. Jedním z možných prostředků sladování pracovních a rodičovských rolí jsou předškolní zařízení péče o děti. Je nutno říci, že se neustále vyvíjí nové typy zařízení péče o děti, která nabízejí odlišné služby a snaží se různými formami přizpůsobit potřebám rodičů. Je třeba podotknout, že každý typ zařízení péče o děti je zaměřen na různé činnosti rozvíjející schopnosti a dovednosti dítěte. Ovšem dnešní situace je taková, že zařízení denní péče je nedostatek nebo nevyhovují požadavkům rodičů dětí předškolního věku.

Je zde několik faktorů předškolních zařízení péče o děti, které lze zkoumat vzhledem k harmonizaci rodičovských a pracovních rolí. Nejčastěji diskutovaným indikátorem je financování zařízení předškolní péče. Jak jsem již zmínila, v dnešní době existuje několik typů zařízení předškolní péče, tudíž je i mnoho způsobů jak jsou zařízení financována (státní dotace, školné, granty, a další). Pro mnoho rodičů je výše školného rozhodujícím faktorem pro výběr konkrétního zařízení. Jako další ukazatel „vhodného“ zařízení péče o děti můžeme označit provozní dobu jednotlivého zařízení, která je velmi důležitá především pro zaměstnané rodiče, kteří potřebují zkoordinovat pracovní dobu s provozní dobou daného zařízení. Dalším indikátorem, kterým bych se chtěla zabývat, je dostupnost (vzdálenost) konkrétních zařízení.

V praktické části se budu zabývat mapováním vybraných zařízení péče o děti podle určených indikátorů v Ústeckém kraji. Bude mě také zajímat využití konkrétních zařízení v daném kraji. Také se budu zabývat využitím vybraných zařízení předškolní péče o děti v Ústeckém kraji a budu porovnávat, jak tato zařízení naplňují požadavky rodičů.

2. Teoretická východiska

Obecným konceptem, z kterého budu vycházet je sladování pracovních a rodičovských rolí vzhledem k institucionální péči o děti. Budu se tedy zabývat indikátory (vzdálenost zařízení od místa bydliště, provozní doba zařízení a financování), které mohou být rozhodující při výběru daného zařízení a mohou umožnit sladění práce a péče o děti.

Klíčovým pojmem je předškolní vzdělávání. Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání vychází z hlavních požadavků a představ předškolního vzdělávání. Vzdělávací program určuje hlavní cíl, kterým je: „ *Vzdělávací program se orientuje k tomu,*

aby si dítě od útlého věku osvojovalo základy klíčových kompetencí a získávalo tak předpoklady pro své celoživotní vzdělávání.“[VUP. 2004]

Dalšími klíčovými pojmy v mé práci budou konkrétní předškolní zařízení péče o děti – Montessori školka, lesní školka, soukromé a veřejné školky, firemní školka, apod. Dalším pojmem bude například „work-life balance“, který se týká již zmiňovaného sladování pracovních a rodičovských rolí. Pokud tento pojem převedeme na institucionální zařízení péče o děti, poté mluvím především o flexibilní provozní době, o příspěvcích na zařízení péče o děti, apod.

3. Cíle bakalářské práce

Cílem této bakalářské práce je zmapování vybraných zařízení péče o děti ve vztahu k uvedeným indikátorům, a také vliv státní správy na jednotlivá zařízení péče o děti v Ústeckém kraji. Bude mě tedy zajímat, jak jsou jednotlivá zařízení péče o děti využívána a jakou roli zde hrají uvedené indikátory. Také budu porovnávat vliv státní správy na jednotlivá zařízení, tedy jak se stát snaží ovlivňovat zařízení péče o děti, aby co nejvíce vyhovovali potřebám rodičů.

4. Výzkumné otázky a hypotézy

Jaké jsou možnosti jednotlivých zařízení péče o děti ve snaze harmonizovat pracovní funkce rodičů?

Jak se liší jednotlivá zařízení péče o děti v poskytování konkrétních služeb?

Jaká předškolní zařízení péče o děti se vyskytují v Ústeckém kraji?

Jak se liší podpora státu ke konkrétním zařízením péče o děti?

5. Metody a prameny

V této práci použiji metodu polostrukturovaných rozhovorů, které budou zaměřeny na ředitele konkrétních typů předškolních zařízení péče o děti, na rodiče dětí navštěvujícími konkrétní zařízení a také na představitele obcí provozujících jednotlivá zařízení. Tento rozhovor bude prováděn v Ústeckém kraji.

Jako další metodu použiji analýzu veřejně politických dokumentů a statistik. Především se budu zajímat o analýzu dokumentů zabývajících se opatřeními pro předškolní zařízení péče o děti. Budu se zabývat veřejně-politickými dokumenty, které se týkají vlivu

státní správy na vybraná předškolní zařízení v Ústeckém kraji. Také pro mě budou důležité statistiky týkající se předškolních zařízení, tedy vývoj počtu mateřských škol, naplněnost těchto zařízení, počet odmítnutých žádostí a další.

6. Předpokládaná struktura bakalářské práce

- 1) Úvod
- 2) Teoretická východiska
- 3) Metody
- 4) Deskriptivní část
- 5) Analytická část
- 6) Závěry

7. Základní literatura k tématu

Průcha, J. Mareš, J. Walterová, E.. *Pedagogický slovník*. 4. Vyd. Praha: Portál. 2004. ISBN 978-80-262-0403-9

Ettlerová, Sylva a spol. *Harmonizace rodiny a zaměstnání – současné možnosti a jejich reflexe u mladé rodičovské generace*. Praha: VÚPSV. 2006

Ettlerová, Sylva. *Dostupnost služeb péče o děti předškolního věku*. Praha: MPSV, 2007.

Kuchařová, Věra. Svobodová, Kamila. *Sít' zařízení denní péče o děti předškolního věku v ČR*. Praha: VÚPSV, 2006.

Výzkumný ústav pedagogický. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VUP. 2004.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

V Praze dne

Konzultant:

Podpis:

Diplomant:

Podpis:

Obsah

ÚVOD	1
1 VÝZKUMNÉ CÍLE, OTÁZKY A METODY	3
1.1 Cíle bakalářské práce	3
1.2 Výzkumné otázky	3
1.3 Výzkumný vzorek.....	4
1.4 Metody sběru dat	5
1.5 Metody analýzy dat.....	6
2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	7
2.1 Koncept kombinace rodičovských a pracovních rolí	7
2.2 Teorie liniových pracovníků.....	9
3 PROBLEMATIKA NEDOSTATKU MATEŘSKÝCH ŠKOL	12
4 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ LEGISLATIVĚ.....	15
4.1 Školský zákon	15
4.2 Rámcový vzdělávací program	17
4.3 Indikátory důležité při výběru zařízení předškolního vzdělávání	18
5 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V ČR.....	20
5.1 Zařízení předškolního vzdělávání v Ústeckém kraji.....	21
5.3. Mateřské školy zřizované obcemi	22
5.4 Soukromé mateřské školy.....	23
5.5 Firemní mateřské školy	24
5.6 Lesní mateřské školy.....	24
6 ANALÝZA ROZHovorŮ	26
6.1 Analýza rozhovorů se zástupci obcí.....	26

6.2 Analýza rozhovorů s řediteli MŠ	30
6.2.1 Finanční dostupnost	31
6.2.2 Časová dostupnost	33
6.2.3 Prostorová dostupnost.....	35
6.2.4 Služby nabízené jednotlivými zařízeními	36
6.2.5 Shrnutí	37
ZÁVĚR.....	39
SUMMARY.....	42
POUŽITÁ LITERATURA	43
SEZNAM TABULEK	46
SEZNAM PŘÍLOH	47
PŘÍLOHY	48

Úvod

Harmonizace rodičovských a pracovních rolí je v České republice stále více diskutovaným tématem na několika úrovních. Nejčastějším modelem českých žen je mateřská dovolená převážně po dobu tří let, kdy žena zcela či částečně opouští trh práce. V současné době není trh práce příliš nakloněn ženám s malými dětmi, které musí řešit svou situaci tak, aby byly schopné po skončení rodičovské dovolené návratu na trh práce. Častým nástrojem pro harmonizaci práce a rodiny je využívání předškolních zařízení péče o děti či využití pomoci rodinného příslušníka. V roce 2005 využívalo předškolní zařízení 70 % českých rodin (Křížková a kol. 2005) a zájem o jejich využívání stále stoupá. Poslední dobou je častým tématem umístění dítěte do mateřských škol (dále jen MŠ). S růstem počtu dětí v předškolním věku také roste zájem o předškolní zařízení, jejichž kapacity jsou omezené. Ředitelé MŠ proto v posledních letech byli nuceni odmítat žádosti o přijetí dítěte do MŠ. V roce 2010/2011 bylo odmítnuto 39 483 žádostí, v roce 2011/2012 se počet odmítnutí zvýšil na 49 186 žádostí a v letech 2012/2013 došlo k dalšímu nárůstu na 58 939 žádostí o přijetí. (ÚIV 2010/2011 - 2012/2013) Otázkou je, jak tento problém řešit a jaká zavést opatření, aby bylo možné umístit co nejvíce dětí do mateřských škol a tím umožnit rodičům (především matkám) lehčí nástup do zaměstnání.

Je nutné zmínit, že tento problém není zcela nový, ale jak je vidět na ukázaných datech, je řešen již několik let. Proto můžeme říci, že již byla zavedena některá opatření, která by mohla vést k lepšímu umístění dětí do MŠ. Cílem mé práce není zmapovat všechna opatření, která vedou k lepší harmonizaci rodičovských a pracovních rolí. Zaměřím se pouze na jeden z možných nástrojů a tím, jsou různé typy předškolních zařízení. Z důvodu velkého množství prací psaných na toto téma jsem se rozhodla podívat se na problém nedostatku míst v mateřských školách, respektive na harmonizaci rodičovských a pracovních rolí pohledem jednotlivých typů předškolních zařízení, která jsou podle mého názoru jedním z nástrojů, jak vyřešit tento problém a zároveň nabízí rodičům možnost volby zařízení, které bude nejlépe vyhovovat jejich požadavkům. Tato problematika se netýká jen ředitelů mateřských škol, nýbrž celé státní správy, proto se zaměřím na dvě úrovně aktérů, kterých se daný problém přímo týká. Aktéry budou ředitelé MŠ, kteří do jisté míry představují pracovníky první linie vzhledem k řešení

specifických problémů s klienty – rodiči, a zároveň zástupci obcí (starostové či vedoucí odboru školství), kteří jsou také zřizovateli mateřských škol a zastupují byrokracii.

Výzkumným problémem této bakalářské práce je zjistit, do jaké míry jsou ředitelé MŠ schopni přizpůsobit chod zařízení, aby bylo rodičům umožněno zkombinovat práci a rodinu. Jelikož vztahuji daný problém k potřebám rodičů, je nutné určit si zkoumané indikátory, které jsou pro rodiče důležité při výběru mateřské školy. Vybranými indikátory jsou: finanční dostupnost (především cena školného a další výdaje spojené s docházením dítěte do mateřské školy), časová dostupnost (zda je otevírací doba daného zařízení flexibilní či je možné ji sladit s potřebami rodičů), prostorová dostupnost a služby nabízené jednotlivými zařízeními jako příprava na další vzdělávání (Křížková a kol. 2005; Kuchařová, Svobodová 2007). Dále se zaměřím na obce jako zřizovatele mateřských škol, u kterých mě bude zajímat, do jaké míry mohou podporovat jednotlivá zařízení vzhledem k daným indikátorům. Také jsem se v práci zaměřila pouze na Ústecký kraj, jelikož v tomto kraji bydlím a proto jsem měla jednodušší přístup k jednotlivým respondentům. Také je Ústecký kraj specifický vysokou mírou nezaměstnanosti, od které se odvíjí i nízký podíl dětí navštěvujících MŠ v tomto kraji. (Kuchařová, Svobodová 2006: 29)

V první části práce si stanovím hlavní výzkumný cíl (a dílčí cíle) a položím si výzkumné otázky. Dále se zaměřím na teoretická východiska, konkrétně na koncept kombinace rodičovských a pracovních rolí a na teorii liniových pracovníků. V další části popíši předškolní vzdělávání v České republice, představím konkrétní zařízení předškolního vzdělávání, kterými se budu zabývat a ukotvím téma v legislativních dokumentech. V poslední části práce se zabývám samotným výzkumem a jeho závěry. Je nutné ještě zmínit, že předpokládaný název práce uvedený v příloženém projektu se zcela neshoduje s názvem bakalářské práce. Název práce byl změněn, jelikož nyní lépe vystihuje náplň práce, stejně jako upravené výzkumné cíle a otázky.

1 Výzkumné cíle, otázky a metody

1.1 Cíle bakalářské práce

Cílem této bakalářské práce je analyzovat poskytování péče ve vybraných zařízeních předškolního vzdělávání ve vztahu k uvedeným indikátorům (finanční dostupnost, prostorová dostupnost, časová dostupnost a služby sloužící jako příprava na další vzdělávání) jako prostředek harmonizace rodičovských a pracovních rolí ve vybraných obcích Ústeckého kraje z pohledu ředitelů/ředitelek a obcí jako zřizovatelů většiny MŠ.

Dílčí cíle:

- První dílčí cíl je zaměřen na ředitele mateřských škol jako na liniové pracovníky. Cílem bude zjistit míru vlivu ředitelů na chod jednotlivých zařízení předškolního vzdělávání vzhledem k harmonizaci rodičovských a pracovních rolí.
- Druhý dílčí cíl je zaměřen na obce, zastupující byrokracii. Zaměřím se na vliv samosprávy na jednotlivá zařízení a také na míru kontroly. Tedy jak obce vnímají a podporují jednotlivá zařízení předškolního vzdělávání (mateřské školy zřizované obcemi, ale i ostatní typy předškolních zařízení, která jsou zřizována sdruženími nebo soukromými fyzickými/právníckými osobami).

1.2 Výzkumné otázky

Na základě stanovených výzkumných cílů (hlavní cíl a dílčí cíle), jsem sestavila následující výzkumné otázky:

O1: Jaké typy zařízení předškolního vzdělávání se nacházejí ve vybraných městech Ústeckého kraje?

O2: Liší se zkoumané indikátory (finanční dostupnost, časová dostupnost, prostorová dostupnost a služby) ve vybraných zařízeních předškolního vzdělávání?

O3: Liší se poskytování služeb vzhledem k přípravě na další vzdělávání v jednotlivých zařízeních předškolního vzdělávání?

O4: Jak mohou obce ovlivňovat a podporovat jednotlivá zařízení předškolního vzdělávání vzhledem k sladování rodičovských a pracovních rolí rodičů?

O5: Jak se liší podpora obcí pro jednotlivá zařízení předškolního vzdělávání vzhledem k různým typům zařízení?

O6: Jakým způsobem jsou financována jednotlivá zařízení předškolního vzdělávání vzhledem k různým typům zařízení?

O7: Jakým způsobem mohou soukromá zařízení předškolního vzdělávání přispět k harmonizaci rodičovských a pracovních rolí?

1.3 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek pro svůj výzkum jsem rozdělila do dvou skupin: v první skupině se nacházejí jednotlivá zařízení předškolního vzdělávání (rozhovory prováděny s řediteli těchto MŠ) a do druhé skupiny jsem zařadila zástupce obcí, ve kterých byl prováděn i rozhovor s řediteli MŠ. Zaměřila jsem se konkrétně na Ústecký kraj, jelikož v tomto kraji bydlím a měla jsem tedy jednodušší přístup k respondentům. Celkem jsem oslovila 12 MŠ, z nichž mi 5 MŠ odmítlo poskytnout rozhovor. Zvolila jsem tedy 6 různých typů zařízení předškolního vzdělávání, která se nacházejí v Ústeckém kraji.

Většina zařízení v mém výzkumu jsou mateřskou školou (řídí se rámcovým vzdělávacím programem), tedy splňují hygienické předpisy a jsou zapsány v rejstříku škol. Toto specifikum se netýká pouze jednoho typu, a to lesní mateřské školy, která svou ideologií nemůže splňovat náročné hygienické požadavky, tedy není zapsána v rejstříku škol jako mateřská škola. Vybranými mateřskými školami jsou: MŠ zřizovaná obcí, vesnická MŠ zřizovaná obcí, soukromá MŠ, mateřská škola Montessori, firemní MŠ a lesní MŠ. Mateřské školy zřizované obcí se v mém vzorku vyskytují třikrát: jsou to dvě vesnické MŠ a jedna MŠ nacházející se ve městě. Zvolila jsem město a vesnici z důvodu porovnání, a jelikož jsem oslovila více MŠ najednou, ozvaly se mi dvě vesnické MŠ, proto jsem se rozhodla zařadit do mého vzorku obě vesnické mateřské školy pro možné srovnání výsledků. Do druhé skupiny jsem zařadila zástupce obcí jakožto zřizovatele MŠ. Jedná se o starosty či zástupce odboru školství ve větších obcích. Dotazovanými obcemi byly dvě obce s počtem obyvatel kolem 52 000 a obec mající cca 600 obyvatel.

1.4 Metody sběru dat

Výzkumným designem byla zvolena případová studie, která je charakterizována jako „empirický design, jehož smyslem je velmi podrobné zkoumání a porozumění jednomu nebo několika málo případů.“ (Švaříček, Šed'ová 2007: 97) Rozhodla jsem se pro tento výzkumný design, jelikož budu zkoumat vybrané typy mateřských škol v rámci problematiky harmonizace rodičovských a pracovních rolí. Podle Hendla je pro případovou studii typické prozkoumat podrobně jeden případ (několik málo případů), díky kterému pak porozumíme případům podobným. (Hendl 2005: 104) Existuje více typů případové studie, proto mým zvoleným typem bude studium organizací a institucí, které se zaměřuje na podrobné zkoumání jednotlivých institucí, organizace daných zařízení a podobně. Tento typ zkoumání může sloužit pro nalezení nejlepšího vzorce chování nebo zkoumání jednotlivých procesů a změn. (Hendl 2005: 105)

Nyní se zaměřím na popis dat, která jsou v práci využívána, a na metody jejich sběru. Podle Švaříčka a Šed'ové se nelze v případové studii, která je kvalitativním designem, spoléhat na náhodný výběr „respondentů“. Je potřebné, aby daný případ měl vhodné charakteristiky, které odpovídají výzkumnému cíli popřípadě výzkumným otázkám. (Švaříček, Šed'ová 2007: 103) V mém případě jsem si vybrala mateřské školy podle následujících kritérií: každé zařízení bude odlišně pedagogicky zaměřené, bude se lišit podle zřizovatele (soukromý sektor, obec, apod.), dále u vybraných mateřských škol bude možné sledovat určené indikátory (finanční dostupnost, prostorová dostupnost, časová dostupnost a služby) a budou se nacházet v Ústeckém kraji.

Pro tuto práci jsem použila dvě metody sběru dat. První metodou jsou polostrukturované rozhovory s řediteli vybraných zařízení předškolního vzdělávání a také se zástupci obcí, kteří jsou zřizovateli některých mateřských škol. Polostrukturovaný rozhovor je rozhovor prováděný pomocí návodu, který si tazatel připraví. Je na samotném tazateli, v jakém pořadí bude otázky přesně klást, a zda se jich bude pevně držet. (Hendl 2005: 174) Podle Kaufmanna je dobré, aby si tazatel uchoval svobodu při kladení otázek. (Kaufmann 2010: 23) To znamená, že návod slouží tazateli jako nástroj pro plynulý rozhovor, ovšem s možností přizpůsobit otázky a průběh rozhovoru dané situaci. Druhou metodou, kterou jsem použila, je práce s dokumenty a následná obsahová analýza. Budu pracovat s úředními dokumenty, kam patří především

zákony, vyhlášky či výroční zprávy týkající se problematiky zařízení předškolního vzdělávání v rámci harmonizace rodičovských a pracovních rolí. (Hendl 2005: 204)

1.5 Metody analýzy dat

Jak jsem již zmínila, v mé bakalářské práci budu pracovat s primárními i sekundárními daty. Nejprve začnu se sběrem sekundárních dat, která jsou „základním stavebním kamenem, většiny analýz.“ (Veselý, Nekola 2007: 159) Nejdříve se zaměřím na studium dokumentů, které budou vhodné pro mé téma a u kterých budu moci následně provést obsahovou analýzu. Obsahová analýza dat, konkrétně institucionální analýza, bude metodou především pro objasnění druhého dílčího cíle. (Veselý, Nekola 2007: 187) Budu zkoumat vliv samosprávy na jednotlivá zařízení předškolního vzdělávání, který je ukotven ve školském zákoně a ve vyhlášce o předškolním vzdělávání. Zaměřím se především na úřední dokumenty, které Hendl popisuje jako zákony, vyhlášky nebo výroční zprávy. (Hendl 2005: 204) Konkrétně se budu zajímat o zákon o předškolním, základním, středním, vyšším, odborném a jiném vzdělávání (tzv. školský zákon) a o vyhlášku č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, které mi poskytnou informace o dané problematice a také budou sloužit jako podklad pro polostrukturované rozhovory se zástupci obcí.

Dále budu analyzovat primární data získaná pomocí polostrukturovaných rozhovorů s řediteli mateřských škol a s obcemi. Jelikož zkoumám zařízení předškolního vzdělávání jako instituce, budu u daných rozhovorů používat analýzu orientovanou na případ (několik málo případů), kdy budu porovnávat celkový proces, tedy organizaci jednotlivých zařízení s ohledem na určené indikátory jako prostředek harmonizace rodičovských a pracovních rolí. (Hendl 2005: 236) Zaměřím se na několik zařízení předškolního vzdělávání v Ústeckém kraji, proto provedu porovnávání jednotlivých zařízení, a také budu porovnávat výpovědi ředitelů MŠ se zástupci obcí.

2 Teoretická východiska

Pro tuto práci jsem vybrala dvě klíčová teoretická východiska přímo související s daným tématem. Prvním východiskem je koncept kombinace rodičovských a pracovních rolí. Koncept se zabývá strategiemi a nástroji, které si vybírají ženy pro zvládnutí kombinace pracovního a rodinného života. Dalším východiskem je teorie liniových pracovníků tzv. street-level bureaucracy. Tato teorie vysvětluje situaci pracovníků první linie, kteří musí řešit specifické situace klientů a zároveň dodržovat nařízení státní správy. Teorie odráží situaci ředitelů mateřských škol, kteří musí řešit konkrétní problémy s rodiči dětí navštěvujících dané zařízení, a zároveň dodržovat jednotlivé zákony a vyhlášky.

2.1 Koncept kombinace rodičovských a pracovních rolí

Otázka kombinace práce a rodiny (neboli work-life balance) je řešena zhruba od počátku 21. století. Dříve nebylo nutné řešit tuto otázku, jelikož ve většině rodin převládal model „breadwinner“: muž byl zaměstnaný na plný pracovní úvazek a žena pečovala o děti a domácnost. Rovnováha byla řešena tím, že ženy bezplatně pečovaly o domácnost a děti, což bylo spojeno s formálním i neformálním vyloučením žen z trhu práce. (Crompton, Lyonette 2006: 2) Od počátku 21. století prošel trh práce hlubokými změnami vůči zaměstnávání žen. Zaměstnanost žen rostla (především ve službách), ovšem již nejen kvůli touze ženy po sebeuplatnění či kariéře, ale také především z ekonomických důvodů (vyšší životní úroveň rodiny). S příchodem žen na trh práce vyvstala otázka, jak skloubit práci a rodinný život. Crompton a Lyonette zavádějí pojem „work-life conflict“, který je produktem stresu ze snahy skloubit zaměstnání a rodinu. (Crompton, Lyonette 2006: 14) V práci Work-life balance in Europe testují work-life conflict a hledají faktory ovlivňující kombinaci práce a rodiny. Přestože se ženám nabízí více možností, jak se zapojit na trh práce, stále mají větší podíl na péči o děti a domácnost než muži, tudíž problém work-life conflict řeší stále více ženy než muži. Větší míra work-life konfliktu se také prokázala v domácnostech s dětmi, přičemž s počtem dětí se zvyšuje potřeba kombinace práce a rodiny. Dále se konflikt mezi prací a rodinou více objevoval v rodinách, kde byli rodiče (především ženy-matky) zaměstnání na plný pracovní úvazek. Posledním faktorem, který ovlivňuje míru work-

life konfliktu, je věk, s přibývajícím věkem se daří lépe kombinovat práci a rodinu. (Crompton, Lyonette 2006: 14-15)

V České republice byl proces zaměstnávání žen odlišný, jelikož v období komunistického režimu byla práce povinná pro všechny bez výjimky (tedy i vysoká míra zaměstnanosti žen). Povinnost pracovat nebyla vždy vnímána pouze pozitivně ani samotnými ženami, ovšem po určitém čase se stala normou a ani s odchodem komunistického režimu nedošlo k jejímu snížení. (Křížková 2005: 36-37) Po pádu režimu došlo k přechodu od plánovaného k tržnímu modelu ekonomiky, což vytvořilo prostředí, které je jednostranně orientováno na uspokojování trhu a zaměstnavatelů bez ohledu na potřebu kombinace práce a rodiny. (Křížková 2007: 61) V České republice je nastavena dlouhá rodičovská dovolená, v jejímž průběhu není zajištěna dostatečná péče o děti a trh práce je nepřátelský vůči rodinám (ženám) s malými dětmi. Proto musí ženy volit různé individuální strategie tak, aby mohly co nejlépe zkombinovat práci a rodinu. (Křížková 2005: 61)

Jak jsem již zmínila, Česká republika se vyznačuje dlouhou rodičovskou dovolenou, kdy je žena nucena částečně nebo zcela opustit trh práce (z důvodu nedostatku flexibilních forem zaměstnávání). Ovšem současná situace většiny českých rodin vyžaduje dvoupříjmový model rodiny se stále převládajícím modelem „breadwinner“. Tedy žena by měla mít zaměstnání a podílet se na spoluutváření rodinného rozpočtu, ovšem na druhou stranu by se měla starat o děti a domácnost. (Křížková 2007: 61-63) Nejčastější strategií českých žen pro kombinaci práce a rodiny je již zmíněná rodičovská dovolená, trvající převážně tři roky. V období péče o děti předškolního věku je aktivována intenzivní spolupráce mezi partnery, pomoc v rozšířené rodině, popřípadě jsou využívány služby pro rodinu. Zařízení pro péči o závislého člena rodiny využívá 70 % českých rodin a využití „třetí osoby“ (především prarodičů či chůvy) využívá 52 % rodin. (Křížková 2005: 3) Do tří let věku dítěte preferují rodiče převážně celodenní domácí péči (73 % matek z neúplných rodin, 63 % matek a 75 % otců z úplných rodin), zatímco od čtyř let věku dítěte využívají rodiče zařízení předškolní péče o děti – mateřské školy. (Kuchařová, Svobodová 2006: 24) Častou strategií žen pro kombinaci práce a rodiny je využívání zařízení péče o předškolní děti (převážně mateřské školy). Ovšem možnost využívat mateřské školy takovým způsobem, aby mohli rodiče (především matky) nastoupit do zaměstnání, je podmíněna několika faktory. Hlavními faktory jsou **prostorová dostupnost, časová**

dostupnost, finanční dostupnost. Mezi tyto faktory také zařazují **služby sloužící pro další vzdělávání**, které rodiče zohledňují při výběru vhodné MŠ pro své dítě (více viz kapitola 4.4). (Křížková 2005: 26)

2.2 Teorie liniových pracovníků

Teorie liniových pracovníků neboli street-level bureaucracy se zaměřuje na roli liniových pracovníků (neboli pracovníků 1. linie) ve veřejné politice. Role úředníků první linie je zaměřena na všechny pracovníky veřejných služeb, kteří přichází téměř denně do kontaktu s občany (uživateli veřejných služeb) a mají poměrně širokou svobodu v rozhodování, která je potřebná pro řešení specifických problémů jednotlivých klientů. Za úředníky první linie je možné považovat „učitele, policisty a ostatní zákon prosazující zaměstnance, soudce, právníky a jiné zaměstnance soudů, zdravotníky a další státní zaměstnance, kteří mají přístup k vládním programům a poskytují v jejich rámci služby.“ (Lipsky 1980: 3) Podle Lipskyho tvoří právě street-level byrokraté klíčovou složku při tvoření veřejných programů, jelikož se dostávají denně do kontaktu s občany a jejich specifickými problémy, které je potřeba řešit. Pro řešení specifických úkonů je potřeba, aby úředníci měli co největší autonomii pro využití vlastních specializovaných postupů a programů. Vyšší míra autonomie vyžadována pracovníky první linie, představuje požadavek mít moc rozhodovat. Ta ale není výhodná pro management. U liniových pracovníků je vyšší míra autonomie přítomna téměř vždy a proto není možné kontrolovat a monitorovat práci street-level byrokratů v takové míře, jak by si manažeři představovali (nebo jak je tomu v jiných profesích). (Horák, Horáková 2009: 371) Podmínkou pro využití tohoto modelu je decentralizovaná vláda, která posouvá rozhodování a jednotlivé pravomoci blíže k občanovi. Decentralizovaná státní správa se lépe přizpůsobuje specifickým potřebám občanů a poskytuje větší prostor pro rozhodování jednotlivým úředníkům. Na druhé straně je decentralizovaná moc omezována v případě přijímání jednotlivých rozhodnutí, jelikož není možné odsouhlasit konkrétní rozhodnutí bez souhlasu většiny. (Potůček 2005: 96)

Podle Lipskyho jsou street-level byrokraté vystaveni nejednoznačným a náročným podmínkám a zájmům jiných aktérů, které se snaží řešit pomocí tzv.

mechanismů zvládnání. Podstata mechanismů zvládnání spočívá především ve vytváření pracovních neformálních rutin, díky kterým je možné relativně rychle zařadit klienta do určité „skupiny“ a dále volit vhodné postupy. „*Díky formálnosti rutin je zajištěna osobní distance mezi klientem a úředníkem.*“ (Lipsky 1980: 201) Tato teorie podle mého názoru dobře vystihuje i jednání ředitelů MŠ, kteří také implementují určitá vládní nařízení a programy, ale zároveň jsou nuceni řešit konkrétní problémy rodičů, ke kterým je nutné přistupovat individuálně. Na základě této teorie se pokusím zjistit, do jaké míry jsou dané zákony a programy implementovány prostřednictvím ředitelů MŠ směrem ke klientům (uživatelům služeb) s ohledem na odlišné typy mateřských škol.

V souvislosti s potřebou vyšší míry autonomie pro uplatňování „profesionálních“ postupů liniových pracovníků je nutné zmínit dva typy konfliktů, které z takového jednání vyplývají. První typ konfliktu se týká dodržování norem. Právní řád vyžaduje striktní dodržování stanovených norem, což je ovšem pro práci liniových pracovníků nemožné, jelikož pracují s konkrétními klienty, kteří mají odlišné požadavky a potřeby, a proto není možné řídit se pouze danými normami. Druhým typem konfliktu je odlišná hierarchie kontroly dodržování organizačních norem. Náplň práce liniových pracovníků vyžaduje co největší prostor pro rozhodování, které je pouze minimálně založené na dodržování stanovených norem. Byrokratický systém je naopak charakterizovaný právě kontrolou, zda jsou dané normy dodržovány či nikoliv. (Horák, Horáková 2009: 374-375) Liniovní pracovníci se tedy dostávají do situace, kdy musí nalézat vhodné postupy při řešení jednotlivých úkolů tak, aby úplně neodporovaly jejich hodnotám, ale do jisté míry byly shodné s postupy ostatních kolegů (dodržování určitých nařízení pro celou organizaci). Postupy používané liniovými pracovníky musí být slučitelné s osobními preferencemi úředníků, ale zároveň musí využívat určité rutinní postupy. (Musil 2004: 35)

Jelikož by bylo náročné v praxi využít pouze jeden postup jednání, je ve velkém množství institucí veřejné politiky využíván princip *byroprofesionalismu*, který je založen „*na racionální administrativě a současně na profesionální expertize poskytovaných služeb*“. (Horák, Horáková 2009: 377) Souhrnně řečeno, postupy liniových pracovníků by měly vycházet ze základních norem a nařízení zaručujících sociální nestrannost vůči klientům, ale zároveň by měly používat profesionální postupy při řešení specifických problémů. Ředitelé MŠ také vycházejí z principů byroprofesionalismu, jelikož mají velké množství norem, vyhlášek a zákonů, kterými se

musí řídit jak chod zařízení, tak jednání s „klienty-rodíči“ (například výše školného v MŠ či povinnost přednostně přijmout dítě do MŠ poslední rok před zahájením školní docházky). Ovšem ředitelé také mají značnou moc v rozhodování, a proto mohou používat i profesionální postupy při řešení specifických problémů rodičů (například výjimky při placení školného pro sociálně slabé rodiny nebo úprava požadavků pro přijetí dítěte do MŠ, které nejsou v rozporu se zákonem).

3 Problematika nedostatku mateřských škol

Tato kapitola si klade za úkol stručně popsat problematiku nedostatku mateřských škol, která do určité míry ovlivňuje harmonizaci rodičovských a pracovních rolí. Jak jsem již zmínila, jedním z možných nástrojů jak zkombinovat práci a rodinu jsou předškolní zařízení péče o děti. Tento nástroj, jak se ukázalo, je jedním z nejvyužívanějších nástrojů v ČR rodiči s dětmi ve věku od tří do šesti let. Ovšem v posledních letech jsme zaznamenali významný problém s nedostatkem míst v mateřských školách. Tento problém se diskutuje na mnoha úrovních vzdělávací politiky (ale i jiných politik). Na nadnárodní úrovni se jedná především o Evropskou unii, která vydává společné strategické dokumenty, které poskytují určitá doporučení pro členské země. (Potůček 2005: 281) Příkladem takového strategického dokumentu je Evropa 2020, která definuje pět základních cílů, kterých by mělo být dosaženo. Mezi těmito cíli se také objevují body týkající se vzdělání či zaměstnanosti. Na národní úrovni se pak jedná především o vládu, parlament a ministerstvo. „*Úkolem vzdělávací politiky na této úrovni je především jasné stanovení priorit, vzdělávací koncepce, institucionálního uspořádání vzdělávací soustavy, způsobu financování a vytvoření fungujícího legislativního rámce.*“ (Potůček 2005: 281) Dokumenty na národní úrovni řešící problémy předškolního a jiného vzdělávání jsou například programové prohlášení vlády z roku 2014 zavazující se k vytvoření dostatečné kapacity mateřských škol (Programové prohlášení vlády 2014) nebo Bílá kniha řešící strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020.

Příčiny nedostatku MŠ jsou především demografického původu. Od 90. let byl zaznamenán pokles porodnosti. Například v roce 1990 bylo evidováno 12,6 živě narozených dětí na 1 000 obyvatel, zatímco v roce 1997 klesl tento počet na 8,8 živě narozených dětí na 1 000 obyvatel (zhruba 90 657 narozených dětí). Příčinami poklesu porodnosti byl pokles sňatečnosti, počtů prvního dítěte ve vyšším věku, touha žen po vyšším vzdělání či kariéře a podobně. (MPSV 2007) Pokles porodnosti měl za následek rušení mateřských škol a jeslí v některých obcích. Ovšem po roce 2000 se míra porodnosti opět zvedla na 90 910 živě narozených dětí a v roce 2008 bylo evidováno 119 570 živě narozených dětí. (ČSÚ 2014) Na tento nárůst dětí nestihli dostatečně rychle zareagovat příslušné orgány a tím vyvstal problém nedostatku míst v mateřských školách. V roce 2007/2008 bylo registrováno 4 808 MŠ, v roce 2011/2012 vzrostl počet MŠ na 4 931 a v roce 2014/2015 je evidováno 5 158 MŠ (viz tabulka č. 1). Z těchto

údajů je patrné, že neustále přibývají MŠ jako reakce na nedostatečný počet míst v mateřských školách. V tabulce č. 2 je také patrný neustálý nárůst dětí ve věku od tří do šesti let.

Tabulka č. 1 Počet mateřských škol

	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
ČR	4 808	4 809	4 826	4 880	4 931	5 011	5 085	5 158
Ústecký kraj	325	326	328	328	330	342	350	357

Zdroj: Databáze ÚIV, Statistická ročenek školství – výkonové ukazatele od roku 2007/2008

Tabulka č. 2 Počet dětí v MŠ

	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
ČR	291 194	301 620	314 008	328 612	342 521	354 340	363 568	367 603
Ústecký kraj	22 881	23 489	23 977	24 631	25 322	26 003	26 453	26 489

Zdroj: Databáze ÚIV, Statistická ročenek školství – výkonové ukazatele od roku 2007/2008

Z tabulky č. 3 můžeme vidět, že poptávka po místech v MŠ stále není uspokojena. V roce 2007/2008 nebylo vyhověno 13 409 žádostem, v roce 2011/2012 bylo odmítnuto 49 186 žádostí. Největší počet odmítnutých žádostí byl zaznamenán v roce 2013/2014 (60 281 žádostí), zatímco v roce 2014/2015 začíná klesat počet odmítnutých žádostí na 50 800. Stejnou tendenci pozorujeme v Ústeckém kraji, kde začíná počet odmítnutých žádostí klesat již v roce 2013/2014. (ÚIV 2007/2008 – 2014/2015) Dle České školní inspekce jsou nejčastějším řešením zřizovatelů MŠ navyšování počtu dětí ve třídách či spojování více MŠ do jednoho správního subjektu. (Česká školní inspekce 2011) Tato opatření potvrzují i fakta: v roce 2007/2008 bylo v ČR 2 843 mateřských škol s kapacitou do 50 dětí, zatímco v roce 2013/2014 je evidováno pouze 2 628 těchto zařízení. Také vzrostl průměrný počet dětí na třídu z 22,9 dětí v roce 2007/2008 na 23,6 dětí v roce 2013/2014. (MŠMT 2014)

Tabulka č. 3 Počet neuspokojených žádostí

	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
ČR	13 409	19 996	29 632	39 483	49 186	58 939	60 281	50 800
Ústecký kraj	840	1 103	1 671	2 364	2 862	3 067	2 951	2 101

Zdroj: Databáze ÚIV, Statistická ročenek školství – výkonové ukazatele od roku 2007/2008

4 Předškolní vzdělávání v české legislativě

V této části se budu zabývat klíčovými dokumenty v oblasti školství, konkrétně v předškolním vzdělávání. Jedním z důležitých dokumentů pro české školství je zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, tzv. školský zákon, respektive jeho novela č. 472/2011 Sb. Tento zákon vymezuje podmínky pro vzdělávání a výchovu a stanovuje práva a povinnosti zřizovatelů škol a školských zařízení. Nejčastějším zřizovatelem mateřských škol jsou obce či svazek obcí. Školský zákon uvádí, že obec, která zřizuje a zrušuje MŠ je povinna zajistit předškolní vzdělávání dítěti s trvalým pobytem v obci (či spádových oblastech) v posledním roce předškolního vzdělávání před zahájením povinné školní docházky. Dále obec přiděluje právnickým osobám zřizujícím školské zařízení dotace na úhradu částečných výdajů na provoz a provádí s nimi vyúčtování. (Zákon č. 472/2011 Sb., §179) Školský zákon dále definuje, že každý kraj má povinnost vypracovat dlouhodobý záměr vzdělávání v daném kraji na určené období a předložit jej ministerstvu ke schválení. V dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Ústeckém kraji na rok 2012/2016 se kraj zavazuje k podporování vzniku nových kapacit mateřských škol, ke vzdělávání pedagogů a podpoře přípravných tříd. (Dlouhodobý záměr 2012: 31)

Dalším důležitým dokumentem pro vzdělávání je Rámcový vzdělávací program respektive Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV). Tento dokument poskytuje určitý „návod“ pro zřizovatele a ředitele mateřských škol k tomu, jak přistupovat k dětem navštěvujícím zařízení, jak organizovat jednotlivé dny trávené v MŠ a jakým oblastem se ve vzdělávání věnovat, aby byli děti dostatečně připravené na další vzdělávání. V kapitole 4.3 se věnuji jednotlivým indikátorům, které jsou pro rodiče důležité při výběru mateřské školy.

4.1 Školský zákon

V této kapitole se budu zabývat školským zákonem č. 561/2004 Sb. a jeho novelou z roku 2011 (novela č. 472/2011 Sb.). Předškolní vzdělávání je poskytováno dětem zejména ve věku od tří do šesti let. Ředitel daného zařízení rozhoduje o přijetí/nepřijetí dítěte do MŠ. Ovšem ředitel MŠ má povinnost přednostně přijmout děti v posledním

roce před zahájením školní docházky, popřípadě mu zajistit místo v jiné mateřské škole pokud nemá dostatek volných míst ve svém zařízení. Je možné přijímat děti i v průběhu školního roku, pokud je v MŠ dostatek volných míst. Mateřské školy v ČR jsou zřizovány s celodenním, polodenním či internátním provozem. Při přijetí dítěte domluví ředitel se zákonnými zástupci dítěte dny, kdy bude dítě zařízení navštěvovat a délku jeho pobytu v dané dny. (Vyhláška č. 14/2005 Sb., §1) Děti jsou v MŠ vzdělávány ve třídách, které mohou být rozděleny dle věku. Vyhláška o předškolním vzdělávání stanovuje nejnižší počet dětí pro MŠ s jednou třídou na 15 dětí. V mateřských školách s dvěma a více třídami musí být nejméně 18 dětí v jedné třídě. Nejvyšší kapacita třídy v mateřské škole je 24 dětí. Ovšem podle školského zákona může zřizovatel MŠ udělit výjimku z nejvyššího počtu dětí ve třídě do počtu čtyř dětí navíc za předpokladu, že nebude narušena kvalita vzdělávání. (Zákon č. 472/2011 Sb., §23 odst. 5) Touto vyhláškou o předškolním vzdělávání se také upravuje provoz MŠ o letních prázdninách (měsíce červenec a srpen), kdy je možné provoz omezit nebo přerušit. Pokud bude provoz MŠ omezen či přerušen, musí ředitel tuto změnu oznámit zákonným zástupcům dítěte dva měsíce před změnou. V případě zájmu rodičů musí být dítěti zajištěno místo v jiné mateřské škole.

Výše úplaty za předškolní vzdělávání ve školských zařízeních stanovuje zřizovatel daného zařízení. Vzdělávání v posledním roce před nástupem do základního vzdělávání je v mateřských školách zřizovaných státem, krajem nebo obcí, poskytováno bezúplatně po dobu nevyše 12 měsíců. (Zákon č. 472/2011 Sb., §123) Úplata za předškolní vzdělávání v MŠ je tvořena poplatkem za pobyt v MŠ a poplatkem za stravování. *„Výše základní částky se stanoví tak, aby nepřesáhla 50% skutečných průměrných neinvestičních výdajů na dítě v uplynulém kalendářním roce.“* (Vyhláška č. 14/2005 Sb., §6) Osvobozen od úplaty může být na základě rozhodnutí ředitele MŠ zákonný zástupce dítěte, který opakovaně pobírá dávku v hmotné nouzi, zákonný zástupce nezaopatřeného dítěte, pokud dítěti náleží zvýšení příspěvku na péči a fyzická osoba, která pobírá dávky péstounské péče. Pokud je dané zařízení zřizované státem, krajem nebo obcí zapsané v rejstříku škol (veřejný seznam obsahující seznam škol a školských zařízení a školských právnických osob), vzniká mu nárok na přidělování financí ze státního rozpočtu nebo z rozpočtů územních samosprávních celků. Ze státního rozpočtu jsou poskytovány především prostředky na platy či náhrady platů a mzdy či náhrady mezd, na nezbytné navýšení výdajů spojených s výukou dětí, apod.

Finance pro jednotlivá školská zařízení zřizovaná územními samosprávnými celky (především obcemi) jsou rozdělovány na základě stanovených republikových (krajských) normativů jako výdajů připadajících na vzdělávání ve školských zařízeních připadajících na jedno dítě (viz příloha č. 1). (Zákon č. 472/2011 §161) Školským zařízením, která jsou zřizována právnickými osobami a jsou zapsána v rejstříku škol, je možné poskytnout dotace na základě smlouvy uzavřené s daným krajem. Dotace soukromým školám a předškolním zařízením jsou poskytovány dle zákona č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením. „Dotace právnickým osobám je poskytována dle normativu jako ročního objemu neinvestičních výdajů, mzdových prostředků a zákonných odvodů, připadajících na jedno dítě.“ (Zákon č. 306/1999 Sb., §5) Pokud právnická osoba splnila dané podmínky, bude jí v prvním roce od uzavření smlouvy s krajem přiznána dotace ve výši 60 % z normativu. V dalším roce je možné uzavřít s krajským úřadem smlouvu o navýšení dotace z 60 % na 100 % (viz příloha č. 2).

4.2 Rámcový vzdělávací program

„Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání vymezuje hlavní podmínky, požadavky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti probíhající ve vzdělávacích institucích.“ (RVP PV: 4) Předškolní vzdělávání je první úrovní vzdělávání dítěte, které slouží pro osvojení základních dovedností a kompetencí potřebných v dalším vzdělávání, ale i v běžném životě. Tento dokument je základním dokumentem pro předškolní vzdělávání na obecné úrovni, na který pak navazují konkrétní školní vzdělávací programy jednotlivých zařízení. RVP PV zdůrazňuje přirozený vývoj dítěte, který musí být zohledňován a podporován při běžné výuce. Předškolní vzdělávání je pro děti velmi důležité především z důvodu pobytu mezi svými vrstevníky, učení se pravidlům a novým věcem. Rámcový vzdělávací program popisuje konkrétní oblasti a kompetence, které by dítě při nástupu do základního vzdělávání mělo ovládat. Dále jsou v RVP PV definovány úkoly předškolního vzdělávání. Hlavním úkolem předškolního vzdělávání je doplňovat a podporovat rodinnou výchovu zařazenou do výuky. Dále je důležité rozvíjet individuální schopnosti a dovednosti dítěte a přizpůsobit se jeho individuálnímu

rozvoji vzhledem k fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám. (RVP PV: 8)

Povinností každé mateřské školy, zapsané v rejstříku škol, je vytvořit školní vzdělávací program (ŠVP), který stanovuje vzdělávání dětí v konkrétní mateřské škole a stává se veřejným dokumentem. ŠVP by měl obsahovat základní údaje o mateřské škole, podmínky vzdělávání, vzdělávací obsah, nástroje a způsob, jakým je vzdělávání organizováno. (RVP PV: 42) Tento program může také pomoci rodičům při výběru konkrétní mateřské školy z hlediska způsobu, jakým bude dítě v MŠ vzděláváno, a na jaké oblasti se MŠ konkrétně zaměřuje. Rozhodujícím kritériem také může být způsob zařazování dětí do jednotlivých tříd, který musí být v ŠVP uveden. Dle RVP PV je možné utvářet třídy heterogenní (sdružování dětí různého věku) nebo třídy homogenní (sdružování dětí stejného věku). Hlavní podmínkou při tvorbě ŠVP je, že nesmí odporovat východiskům a zásadám RVP PV, naopak musí tyto zásady rozvíjet a konkretizovat.

4.3 Indikátory důležité při výběru zařízení předškolního vzdělávání

V této části se budu zabývat indikátory (faktory), které jsou pro rodiče důležité při výběru zařízení předškolního vzdělávání pro jejich děti. Dle mnoha výzkumů jsou pro rodiče důležité především čtyři následující faktory: **prostorová dostupnost, časová dostupnost, finanční dostupnost a služby sloužící jako příprava na další vzdělávání** (popřípadě zájmové kroužky). (Kuchařová, Svobodová 2006; Ettlerová 2006; Křížková 2005) Prvním faktorem je **prostorová dostupnost** zařízení. Největší roli zde hraje počet míst v mateřských školách. V současné době je nedostatek míst v mateřských školách a proto nelze umístit všechny děti, které o přijetí do MŠ požádají (viz kapitola 3). Dostupnost mateřských škol se také výrazně liší podle jednotlivých krajů. Nízké podíly dětí navštěvujících mateřské školy najdeme například v Ústeckém, Moravskoslezském a Karlovarském kraji. Příčinou tohoto problému je vysoká nezaměstnanost v daných krajích a zároveň vysoký podíl matek v domácnosti, které pečují o další malé dítě/děti v rodině nebo jsou nezaměstnané. (Kuchařová, Svobodová 2006: 29) Co se týče dostupnosti mateřských škol vzhledem k velikosti obce, tak v každé obci s počtem obyvatel 2 000 a vyšším, najdeme mateřskou školu. V obcích, kde se nachází méně než 2 000 obyvatel, má MŠ 75 % obcí, z nichž v 11 % obcích musí do MŠ dojíždět a v 4 %

obcích mají zajištěnou jinou formu péče o děti. Rodiče preferují MŠ v blízkosti svého bydliště či zaměstnání. Téměř 90 % rodičů má MŠ ve vzdálenosti do 30 minut chůze, pouze 8 % rodičů má MŠ ve větší vzdálenosti především z důvodu neexistence MŠ v jejich obci. (Kuchařová, Svobodová 2006: 31)

Časová dostupnost je dalším faktorem důležitým pro rodiče z důvodu skloubení pracovní doby rodičů s provozní dobou zařízení. V ČR existují mateřské školy především s polodenním či celodenním režimem (výjimečně i s nočním provozem). Většina mateřských škol zřizovaných obcemi má provozní dobu zařízení od 6:00/6:30 do 16:00/17:30 hodin. Rozmezí otevíracích hodin všech zařízení předškolní péče o děti se převážně pohybuje od 5:30 – 8:30 hodin ráno a zavírací doba zařízení se pohybuje v rozmezí od 15:00 – 17:00 hodin odpoledne. (Kuchařová, Svobodová 2006: 35) Šetření HRZ05 (harmonizace rodiny a zaměstnání 2005) ukazuje, že mateřské školy jsou v průměru otevřené deset hodin denně a děti v nich tráví průměrně sedm hodin denně. Nejdříve mají MŠ otevřeno od 5:30 hodin a zavírají nejpozději v 17:00/17:30 hodin. (Ettlerová 2006: 95)

Třetím faktorem je **finanční dostupnost**. „Výše základní částky se stanoví tak, aby nepřesáhla 50% skutečných průměrných měsíčních neinvestičních výdajů na dítě v uplynulém kalendářním roce.“ (Vyhláška č. 14/2005 Sb. §6, odst. 2) Cena školného v mateřských školách se skládá z poplatků za MŠ, ze stravného a z poplatků na doplňkové aktivity (například výlety, zájmové kroužky, apod.). Výši poplatků stanoví v MŠ zřizovaných obcemi ředitel, v soukromých školách je školné stanovováno právnickou osobou (zřizovatelem dané MŠ). (Kuchařová, Svobodová 2006: 31) Cena stravného je v MŠ zřizovaných státem, krajem nebo obcí stanovena vyhláškou č. 107/2005 Sb., o školním stravování. „Výše finančního normativu se určí v rámci rozpětí finančních limitů podle cen potravin v místě obvyklých.“ (Vyhláška č. 107/2005 Sb. § 5) Dle této vyhlášky se cena za stravování v MŠ zřizovaných státem, krajem nebo obcí pohybuje v rozmezí 35,00 Kč/den až 52,00 Kč/den. Posledním indikátorem jsou **služby sloužící jako příprava pro další vzdělávání** popřípadě zájmové kroužky či jiné aktivity. Tento faktor nesouvisí přímo s indikátorem usnadňujícím rodičům lehčí nástup do zaměstnání popřípadě harmonizaci práce a rodiny, ale spíše souvisí s rozvojem samotného dítěte. Důležitost/nedůležitost tohoto indikátoru podrobněji popíše v poslední kapitole této práce (viz kapitola 6.3.4).

5 Předškolní vzdělávání v ČR

Vzdělávání je proces, při kterém si jedinec osvojuje základní poznatky a dovednosti. (Potůček 2005: 222) Předškolní vzdělávání je prvním možným stupněm vzdělání, které slouží k osvojování základních klíčových kompetencí a k získání potřebných předpokladů pro další vzdělávání. (RRVP PV: 7) Zařízení předškolního vzdělávání jsou jedním z prostředků, jak umožnit rodičům kombinaci práce a rodiny, ale také mají řadu důležitých funkcí. Dle mého názoru je nejdůležitější funkcí předškolního vzdělávání socializace, pomocí které se dítě začleňuje do společnosti. Díky socializaci se dítě učí hodnotám a zvykům daného prostředí. Také se učí novým sociálním rolím a tomu, co se od něj ve společnosti očekává. Dále se dítě učí vnímat jiné (nové) autority, kterými do této doby byli pouze jeho rodiče. Pomocí edukace (edukační funkce) se dítě učí novým věcem, osvojuje si základní dovednosti a schopnosti, které jsou důležité pro jeho další vzdělávání, zejména pro vstup do základního vzdělávání. Předškolní vzdělávání má také funkci ochrannou a kontrolní, kdy je daná MŠ (konkrétně pak učitel či ředitel MŠ) zodpovědná za dítě, které do jeho zařízení dochází. (Potůček 2005: 281-283) Jak jsem již zmínila v kapitole o rámcovém vzdělávacím programu, předškolní vzdělávání také podporuje a doplňuje rodinnou politiku, pro kterou je jednotkou úspěchu komunikace mezi učitelem/ředitelem a rodiči.

Zřizovatelem mateřských škol může být obec, svazek obcí či kraj, církev nebo právnické osoby. Převážná část MŠ je v ČR zřizovaná obcemi, ale i počet právnických osob zřizujících soukromou mateřskou školu se neustále zvyšuje. V roce 2011/2012 bylo v ČR 4 662 MŠ zřizovaných obcemi, 150 MŠ zřizovaných soukromým sektorem, 36 MŠ zřizovaných církvemi a 75 MŠ zřizovaných krajem. Ovšem v aktuálním roce 2014/2015 zde najdeme 4 723 MŠ zřizovaných obcemi, 300 MŠ zřizovaných soukromým sektorem a 46 MŠ zřizovaných církvemi, krajem je zřizováno zhruba 82 MŠ. (ÚIV 2011/2012 – 2014-2015) Jak můžeme vidět, počet MŠ neustále stoupá a to jak MŠ zřizovaných obcemi (nárůst zhruba o 60 zařízení), tak i MŠ zřizovaných soukromým sektorem (nárůst o 150 zařízení). Docházka do zařízení předškolního vzdělávání není povinná, ovšem je o ni velký zájem. MŠ navštěvují děti především ve věku od tří do šesti let. V MŠ se vyskytuje nejvíce dětí pětiletých (30,6 % v roce 2013/14), druhou početnou skupinou jsou děti čtyřleté (29,2 %) a poté děti tříleté (25,4%). (MŠMT 2014) Vysvětlením pro největší zastoupení pětiletých dětí v MŠ může být bezplatný poslední rok před nástupem dítěte do základního vzdělávání.

5.1 Zařízení předškolního vzdělávání v Ústeckém kraji

Nyní stručně popíši situaci v Ústeckém kraji vzhledem k zařízením předškolního vzdělávání. V roce 2010/2011 se v Ústeckém kraji nacházelo 327 MŠ, ovšem umístěno v MŠ bylo pouze 69,4 % dětí z celkové populace dětí ve věku od tří do šesti let. Tento údaj svědčí o tom, že nebylo dostatečně včas zareagováno na nárůst dětí v předškolním věku a poptávka rodičů po umístění dítěte do MŠ nebyla dostatečně uspokojena, čímž vznikl nedostatek míst v MŠ. Ústeckému kraji patřilo v roce 2010/2011 poslední místo v umístění dětí předškolního věku do zařízení předškolního vzdělávání, jelikož v ostatních krajích se podařilo umístit až 80 % dětí v předškolním věku a celorepublikový průměr dosáhl 78 % umístěných dětí z celkové populace dětí ve věku od tří do šesti let. (Svobodová, Šťastná 2011: 12) Největší problém s nedostatkem míst v MŠ je ve větších obcích, zatímco v obcích s počtem do 500 obyvatel převažuje nabídka nad poptávkou.

Ovšem co se týče prázdninového provozu, převažuje v Ústeckém kraji delší provoz o prázdninách než v jiných krajích. Dle regionální analýzy Ústeckého kraje poskytuje 62 % MŠ provoz o prázdninách po dobu 4-5 týdnů a jedna třetina MŠ má otevřeno po dobu 2-3 týdnů. Zároveň 36 % obcí uvedlo, že rodiče mají možnost poslat dítě do jiné MŠ, ovšem v 33 % obcích tato možnost chybí především z důvodu neexistence jiné MŠ v dané obci nebo v jejím okolí. (Svobodová, Šťastná 2011: 13) V Ústeckém kraji (jako ve většině krajů) převládají MŠ zřizované obcemi, ovšem najdeme zde i nezanedbatelné množství MŠ zřizovaných soukromým sektorem (viz tabulka č. 4). Celková kapacita MŠ v Ústeckém kraji byla v roce 2012/2013 27 637 dětí a bylo evidováno 26 063 dětí navštěvujících MŠ. Tedy mateřské školy v Ústeckém kraji jsou naplněny z 94,3 % celkové kapacity všech MŠ. Je nutné ještě zmínit, že provoz všech MŠ funguje v celodenním režimu. V rámci celodenního režimu MŠ se v Ústeckém kraji nachází pouze dvě třídy s polodenním režimem a dvě třídy s režimem internátním. (Výroční zpráva 2014: 22)

Tabulka č. 4 Počet MŠ dle zřizovatele ve školním roce 2012/2013

	Obec	Kraj	Církev	Soukromý sektor
ČR	4 723	82	46	300
Ústecký kraj	324	4	1	13

Zdroj: ÚIV (2013/2014), Výroční zpráva v Ústeckém kraji 2014

5.3. Mateřské školy zřizované obcemi

Mateřské školy zřizované obcemi, svazkem obcí či krajem se řídí školským zákonem č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, respektive vyhláškou č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání a klíčovým dokumentem pro předškolní vzdělávání v MŠ je RVP PV (viz kapitola 4). Obecnou podmínkou pro získání statusu mateřské školy je zápis zařízení do rejstříku škol, kdy následně po zapsání náleží právnické osobě vykonávající činnost škol právo na poskytování vzdělání a školských služeb. Dále má mateřská škola zapsaná v rejstříku škol nárok na finanční prostředky ze státního rozpočtu, popřípadě na jiné dotace a granty. (Kuchařová a kol. 2009: 183-185)

V době nárůstu odmítnutých žádostí o přijetí dítěte do MŠ se stále více diskutovalo o podmínkách přijetí dítěte do MŠ (především do MŠ zřizovaných obcemi). Veřejný ochránce práv na rovné zacházení v přístupu k předškolnímu vzdělávání vydal dokument upravující podmínky přijetí dítěte do MŠ tak, aby nedocházelo k diskriminačnímu jednání. Primárním úkolem MŠ je vzdělání dítěte v předškolním věku. Nositelem práva na vzdělání je tedy dítě, nikoliv rodič a to i přesto, že druhotnou funkcí MŠ je „hlídání dětí“. Z toho důvodu by měla být kritéria pro přijetí dítěte do MŠ směřována především k dětem. První podmínkou je zákaz činit rozdíly na základě státní příslušnosti dítěte. Dále dokument říká, že trvalý pobyt dítěte může být zvýhodňující podmínkou pro přijetí dítěte, ovšem nemělo by se jednat o podmínku absolutní. Stejně tak věk dítěte může být rozhodující v případě určení pořadí přihlášených dětí, ovšem nesmí dojít k absolutnímu vyloučení mladších dětí. Kritérium zvýhodňující zaměstnané rodiče dětí není diskriminační, ovšem přímo nesouvisí s umístěním dítěte do MŠ, proto by toto kritérium nemělo být zohledňováno při přijímání dětí do MŠ. Posledním kritériem je znevýhodňování dítěte, jehož matka či otec jsou na mateřské či rodičovské dovolené s mladším dítětem. Toto kritérium je považováno za silně diskriminační z důvodu pohlaví (rodičovství), a proto nesmí být uplatňováno. (Ombudsman 2010: 1-2) Je nutné zmínit, že tato kritéria, byla zohledňována především v období silného nedostatku míst v MŠ. Dnes jsou stanovena především kritéria na základě, kterých jsou přednostně přijímány děti v posledním roce před nástupem do základního vzdělávání, děti s trvalým pobytem v obci a dále jsou děti přijímány v pořadí dle věku.

5.4 Soukromé mateřské školy

Soukromé mateřské školy jsou zařízení zřizované soukromými právníky či fyzickými osobami. Soukromá zařízení můžeme rozdělit na dva typy a to na zařízení, která nejsou zapsaná v rejstříku škol, a zařízení zapsaná v rejstříku škol. Na první typ zařízení se nevztahuje školský zákon (tedy ani rámcový vzdělávací program) a ani zákon o pedagogických pracovnících. Takovéto zařízení nemá nárok na čerpání dotací od MŠMT. Ovšem v této práci se zabývám především soukromými mateřskými školami, které jsou zapsané v rejstříku škol, tudíž se na ně vztahují stejné právní předpisy jako pro běžné mateřské školy. Zřízení podnikové či jiné soukromé MŠ zapsané v rejstříku škol je náročnější ve smyslu organizace, financování apod., ale výhodou je skutečnost, že provoz a služby MŠ jsou poskytovány v dobré kvalitě a podléhají kontrole české školní inspekce. (Kuchařová a kol. 2009: 186-187) Soukromé MŠ zapsané v rejstříku škol musí splňovat veškeré hygienické normy jako MŠ zřizované obcí, musí se řídit rámcovým vzdělávacím programem, dle kterého vypracovávají ŠVP, ale také mají nárok na poskytnutí dotací dle zákona č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám.

Ráda bych ještě stručně popsala tzv. MŠ Montessori. Jedná se o běžnou soukromou (či jinou) mateřskou školu, která je ovšem zaměřená na pedagogiku Montessori. Tato výuková metoda byla založena Marií Montessori a zaměřuje se na přirozený vývoj dítěte, do kterého je vhodné zasahovat pouze minimálně. Podstatou pedagogiky je umět se přizpůsobit prostředí, kde výuka probíhá, ale především jde o přizpůsobení se individuálnímu vývoji dítěte. Hlavní myšlenkou je partnerský přístup, respekt a úcta, což také dokazuje tvrzení: „*nedovolit si k dětem nic, co nechceme, aby si dovolili oni k nám.*“ (Společnost Montessori o. s.) Učitel tedy vzájemně ve spolupráci s dětmi vytváří pravidla chování ve třídě, která pak musí všichni dodržovat. Specifikem této pedagogiky je tvoření heterogenních tříd, které poskytují více podnětů k objevování a poznávání nových věcí. Určitá svoboda je také dítěti poskytována v případě jednotlivých aktivit, jelikož dítě si může samo vybrat, jaké z nabízených činností se chce v určenou dobu věnovat. (Společnost Montessori o. s.)

5.5 Firemní mateřské školy

Firemní mateřské školy, fungují obdobně jako soukromé MŠ zapsané v rejstříku škol, ale jsou zřizované zaměstnavatelem, jelikož slouží převážně k předškolnímu vzdělávání dětí zaměstnanců zřizovatele či jiného zaměstnavatele. Je nutné zmínit, že název „firemní školka“, který je často užíván, není oficiálním názvem. Oficiální název firemní mateřské školy zní: „*mateřská škola určená ke vzdělávání dětí zaměstnanců zřizovatele nebo jiného zaměstnavatele nebo zaměstnavatelů.*“ (MŠMT 2013-2015) O přijetí dítěte do MŠ rozhoduje ředitel MŠ na základě kritérií, která jsou stanovena zřizovatelem. Jak jsem již zmínila, výhodou firemní MŠ je možnost přednostně přijímat děti zaměstnanců zřizovatele, ovšem po domluvě se zřizovatelem mohou být přijímány i ostatní děti. Firemní MŠ standardně vzdělávají děti od tří let, ovšem mohou přijímat i děti mladší, které jsou tělesně i duševně způsobilé k dané formě vzdělání. Jako ostatní soukromé MŠ zapsané v rejstříku škol, mohou i firemní MŠ žádat o dotace z MŠMT.

5.6 Lesní mateřské školy

Lesní mateřské školy tvoří v mém výběru zařízení předškolního vzdělávání určitou výjimku, jelikož jako jediné nemohou být zapsané v rejstříku škol, především z toho důvodu, že nejsou schopné díky své prosazované ideologii (trávit většinu času ve volné přírodě) splňovat dané předpisy platné pro běžné MŠ. Lesní MŠ jsou neziskovým zájmovým sdružením fyzických a právnických osob zabývajících se péčí o děti a vzdělání dle principů lesní MŠ. I přesto, že nemohou být lesní MŠ zapsány v rejstříku škol, řídí se RVP PV a každá lesní MŠ musí vytvořit vlastní ŠVP. Hlavním cílem vzdělávání v lesních MŠ je podpora komunitního života a rodiny, podpora harmonizace rodičovských a pracovních rolí a rovných příležitostí. (Asociace lesních MŠ) Lesní MŠ může fungovat samostatně či ve spolupráci s běžnou mateřskou školou, jejíž výhodou je menší počet dětí na pedagoga, čímž může být kladen důraz na individuální potřeby každého dítěte. Hlavní ideologií lesních MŠ je trávit většinu dne ve volné přírodě, kde jsou také vytvářeny jednotlivé programy. Ovšem pokud lesní MŠ funguje více jak tři hodiny denně, musí mít k dispozici prostory pro odpočinek dětí a pro zahřátí v každém počasí. I přesto, že nemusí splňovat přísné hygienické předpisy platné pro běžné MŠ, musí být v prostoru lesní MŠ toaleta a pitná voda. (Asociace lesních MŠ)

Ráda bych také zmínila v poslední době velmi diskutované téma, a tím je budoucnost lesních MŠ vzhledem k nově navrhovanému zákonu o dětské skupině. Poslanci navrhli zákon o dětské skupině, který má vytvořit nová místa pro děti v předškolním věku, ovšem zákon v původně navrhované formě by znamenal konec lesních MŠ, které nemohou splnit náročné hygienické požadavky vzhledem k převážné době strávené v přírodě. (Idnes.cz 2015) V současné době se zdá, že projde pozměněná forma zákona o dětských skupinách, která zároveň umožní provoz již fungujícím lesním MŠ a jiným alternativním zařízením.

6 Analýza rozhovorů

Nyní se budu zabývat vlastním výzkumem respektive jeho analýzou. Výzkum jsem prováděla pomocí polostrukturovaných rozhovorů s řediteli MŠ a se zástupci obcí (starostové či vedoucí odboru školství ve větších městech). V jednom případě (MŠ Montessori) byl rozhovor proveden pomocí e-mailu (zaslání otázek a následné odpovědi respondentky na otázky) s možností doptat se na nedostatečně zodpovězené otázky. Tento způsob byl zvolen z důvodu osobních a časových problémů respondentky, kdy nebylo možné setkat se osobně. Oslovila jsem celkem 12 zařízení předškolního vzdělávání, z nichž pět zařízení odmítlo rozhovor provést. Odmítnutí rozhovoru se týkalo především ředitelů mateřských škol zřizovaných obcemi (nacházejících se ve větších obcích), kteří odmítli provést rozhovor z časových důvodů či nezájmu o dané téma. Do výzkumu vstoupilo sedm zařízení předškolního vzdělávání a tři zástupci obcí, ve kterých byl prováděn rozhovor s řediteli MŠ.

U rozhovorů se zástupci obcí neuvádím název obce z důvodu anonymity obcí. Jednotlivé obce jsou charakterizovány na základě počtu obyvatel a jsou označeny písmeny A, B a C. Jednotlivým respondentům byl předán informovaný souhlas, ve kterém byli seznámeni s cílem mé práce a také byli informováni o tom, že získané informace budou použity pouze pro potřeby této práce a nebudou nijak spojovány s jejich jménem (viz příloha č. 5). Také jsem byla se všemi respondenty v kontaktu pro případné doplnění informací z mé strany (prostřednictvím e-mailu). V této části práce se zaměřím na analýzu rozhovorů se zástupci jednotlivých obcí a také na analýzu rozhovorů prováděných s řediteli MŠ, které jsou (z důvodu počtu informací a větší přehlednosti) rozděleny dle jednotlivých stanovených indikátorů.

6.1 Analýza rozhovorů se zástupci obcí

Pro rozhovory se zástupci obcí jsem oslovila dvě obce s počtem kolem 52 000 obyvatel a jednu obci s počtem do 600 obyvatel. Z důvodu anonymity obcí, jsem obce označila písmeny. První větší obec (52 084 obyvatel) označím jako obec A, druhá obec (s počtem 52 753 obyvatel) bude označena jako obec B a obec s nízkým počtem obyvatel (550 obyvatel) označím jako obec C. V obci A se nachází jedna MŠ zřizovaná obcí, která má 15 součástí. Ve skutečnosti to znamená, že zde existuje jedna mateřská škola,

kteřá má jednu ředitelku spravující všechny součásti a každá součást MŠ má svou zástupkyni ředitele, která řeší konkrétní záležitosti v dané součásti MŠ. V obci B se nalézá 14 MŠ a jedna mateřská škola, která je součástí základní školy. V obci C se vzhledem k počtu obyvatel obce (550 obyvatel) nachází pouze jedna MŠ. V obcích A a B se nachází kromě MŠ zřizovaných obcemi minimálně jedno zařízení zřizované soukromým sektorem. V obci A se konkrétně vyskytují tři soukromé mateřské školy zapsané v rejstříku škol a v obci B nalezneme jednu soukromou MŠ zapsanou v rejstříku škol. V obci A a B nebylo příliš velké povědomí o soukromých mateřských školách nalézajících se v dané obci. V obci A jsem se dozvěděla pouze informace o počtu soukromých MŠ, které jsou zapsány v rejstříku škol a nacházejí se na území obce. V obci B jsem se nedozvěděla od zástupce obce konkrétní počet soukromých MŠ, které se v obci nacházejí, ani bližší informace o MŠ zřizovaných soukromým sektorem. Podpora soukromých MŠ v obcích A a B spočívá v poskytování dotací na kulturní akce a podobné činnosti. V obci A je také soukromé mateřské škole, která je součástí soukromé základní školy, pronajímán pozemek a budova bývalé státní základní školy. Jiným způsobem obce se soukromými MŠ nespolečují.

V úvodu jsem se každého zástupce ptala na problematiku nedostatku míst v mateřských školách. Obce A a B se s tímto problémem do určité míry potýkaly, ovšem především v období před dvěma až třemi lety. V obci A se problém odmítnutých žádostí o přijetí dítěte týkal mateřských škol na vesnicích a dětí ve věku tří let (popřípadě dětí mladších tří let). Tato obec má výhodu jedné velké MŠ. To znamená, že pokud nebyl dostatek míst v součástech MŠ nacházejících se v centru, mohlo být dítě po domluvě s rodiči umístěno do jiné součásti MŠ, například na sídlišti. Obec B řešila nedostatek míst v MŠ navyšováním kapacity jednotlivých mateřských škol a zřízením jedné MŠ v rámci základní školy. V obci C se zatím nesetkali s problémem odmítnutí žádostí o přijetí dítěte do MŠ. Obec se v době nízké porodnosti potýkala s nedostatečně naplněnou kapacitou MŠ. Tento problém se obec snažila řešit prodejem domů a bytů mladším lidem. V současné době obec navýšila původní kapacitu 15 dětí na 25 dětí, a kapacita MŠ je zcela naplněna. V dohledné době má obec v plánu výstavbu nových rodinných domků, s čímž může souviset potřeba nových míst v MŠ. Obec má pro tuto situaci připravena dvě řešení. *„Prvním řešením je přesídlit MŠ, která v současné době sdílí budovu s obcí, do samostatné budovy s možností rozšířit kapacitu MŠ dle potřeby. Druhým řešením je prodávat byty a domy starším lidem.“* (Obec C) Jak jsem již

zmínila, tento problém byl aktuální především v době před dvěma až třemi lety. Ovšem v současné době je kapacita většiny MŠ zřizovaných obcemi navýšena na nejvyšší možný počet dětí dle školského zákona a je zcela naplněna. Dnes všechny obce mohou umístit děti ve věku od tří do šesti let. Svědčí o tom také výrok zástupce obce B: „*v tuto chvíli jsme s navyšováním míst skončili, protože porodnost začíná zase klesat, možná postupně začneme přijímat i děti mladší, tři let.*“ (Obec B)

Dále jsem se zaměřila na otázky související se stanovenými indikátory. Prvním indikátorem jsou **finance poskytované jednotlivým zařízením**. Jedná se především o poskytování financí na chod zařízení dle počtu dětí v MŠ. Dále jsou poskytovány účelové dotace na náhlé opravy a úpravy dle potřeby jednotlivých zařízení. Platy učitelů jsou hrazeny především z dotací MŠMT, poskytovaných krajem. V Obci C je pak obcí částečně hrazen plavecký kroužek, aby tato aktivita mohla být finančně dostupná všem dětem. „*Částečně financujeme i plavání, jelikož někteří rodiče nemají dostatek financí a chtěli jsme, aby na něj mohli chodit všechny děti. Tak jsme zvedli maličko školné a plavání je hrazené částečně ze školného a částečně obcí.*“ (Obec C) **Časová dostupnost** neboli otevírací doba zařízení není obcemi A a B výrazně ovlivňována. Obce v této oblasti zasahují pouze z důvodu stížností na otevírací dobu zařízení. Převážnou část kompetencí v tomto ohledu přenechávají obce jednotlivým ředitelům MŠ, kteří určují provozní dobu zařízení a řeší případné stížnosti rodičů na provozní dobu zařízení. V obci C komunikuje zástupce obce o provozní době zařízení s ředitelkou MŠ, ale i s rodiči tak, aby bylo vyhověno všem. **Prostorová dostupnost** zařízení není v obcích A a B účelově ovlivňována, jelikož je ke každé MŠ přístup MHD či linkovou dopravou. V obci C byla řešena nedostatečná dostupnost do MŠ, vzhledem k poloze obce. Na stížnost starosty obce byla krajem upravena linková doprava, která projíždí nejen danou obcí, ale i okolními obcemi. V oblasti **služeb** poskytovaných jednotlivými MŠ obce nijak nezasahují, jelikož tato oblast je zcela v kompetenci MŠ, která na základě RVP PV zřizuje vlastní ŠVP. Obce popřípadě poskytují finance na kulturní akce pořádané jednotlivými MŠ.

V obcích A a B byl rozhovor velmi strohý ohledně počtu informací. Otázky související s jednotlivými indikátory či podporou jednotlivých MŠ, byly zodpovězeny pouze v oblasti financování. Také jsem se těchto obcí ptala na názor ohledně soukromých zařízení předškolního vzdělávání. V obci A mi nebylo na tuto otázku zodpovězeno, jelikož zástupce obce nechtěl odpovídat na otázky zaměřené na osobní

postoj či názor. Zástupce obce B vidí soukromé MŠ jako určitou alternativu v případě nedostatku míst v MŠ, ale zároveň považuje soukromé MŠ za volbu „nutného zla“ pro rodiče, kteří nemají jinou možnost, jak umístit dítě do MŠ. V obci C byl rozhovor velmi podrobný a bylo patrné, že zástupce obce má přehled o dané problematice. Tento přístup je ovlivněn velikostí obce (počtem obyvatel) a tím, že zástupce obce (starosta) musí řešit všechny problémy občanů a je v kontaktu s většinou obyvatel tedy i s rodiči, jejichž děti navštěvují MŠ. V poslední části rozhovoru jsem se zaměřila na to, jak je v obcích podporována harmonizace rodičovských a pracovních rolí. V obcích A a B nejsou v této oblasti rodiče nijak podporováni. V obci C bylo uměle vytvořeno zhruba 20 pracovních míst pro „rizikové skupiny“, jako jsou matky s malými dětmi, mladí a staří lidé. Toto opatření bylo zavedeno jako přímá reakce na podporu obyvatel obce, kteří nemohou nalézt práci v blízkosti bydliště z různých důvodů, a také jako přímá reakce na podporu rodičů (matek) s malými dětmi.

Závěrem této podkapitoly bych shrnula hlavní zjištění rozhovorů se zástupci obcí. Obce A a B se potýkaly v době před dvěma až třemi roky s problémem nedostatku míst v MŠ, který byl ovšem v brzké době vyřešen pomocí navyšování kapacity MŠ či zřízením nové MŠ v prostorách základní školy. Obec C má připravená řešení do budoucnosti v případě nedostatku míst v MŠ. V oblasti stanovených indikátorů, které mohou pomoci rodičům při harmonizaci rodičovských a pracovních rolí, zasahují obce především v oblasti financování MŠ, jelikož jsou zřizovateli některých MŠ. V ostatních oblastech větší obce nezasahují do chodu zařízení a dávají jednotlivým ředitelům (zástupcům ředitele) MŠ větší moc v rozhodování o chodu zařízení, popřípadě ve specifických situacích při jednání s rodiči, s kterými jsou v každodenním kontaktu. V obci s nízkým počtem obyvatel je více zasahováno do chodu MŠ v jednotlivých oblastech především z důvodu velikosti obce a blízkosti vztahů mezi rodiči, ředitelkou MŠ a starostou. Konkrétní opatření na podporu harmonizace rodičovských a pracovních rolí byla zavedena pouze v obci C, což může být dáno počtem obyvatel v obci, nedostatkem pracovních příležitostí v blízkosti bydliště a blízkostí vztahů v obci. Soukromá zařízení nejsou v obcích výrazně podporována, jelikož obce nejsou jejich zřizovatelem, a proto nezasahují do provozu těchto zařízení.

6.2 Analýza rozhovorů s řediteli MŠ

Dále jsem prováděla rozhovory s řediteli MŠ, konkrétně v MŠ zřizované obcí, ve vesnické MŠ (dvě mateřské školy – vesnická MŠ1, vesnická MŠ2), v lesní MŠ, firemní MŠ, soukromé MŠ a v MŠ Montessori. Mateřská škola zřizovaná obcí je jednou ze součástí 15 mateřských škol spadajících pod jednu mateřskou školu (příspěvkovou organizaci). Tato MŠ má jednu ředitelku spravující všechny součásti MŠ a každá součást MŠ má svoji zástupkyni ředitele řešící záležitosti dané součásti mateřské školy. Rozhovor byl prováděn se zástupkyní ředitele jedné součásti MŠ. Kapacita MŠ je 120 dětí, které jsou rozděleny do pěti tříd. Ve čtyřech třídách je kapacita navýšena na maximální počet 27 dětí, pátá třída vznikla jako opatření při nedostatku míst v MŠ a její kapacita je 12 dětí. Kapacita MŠ je zcela naplněna. Tato MŠ se v období posledních tří let potýkala s odmítáním žádostí o přijetí dítěte do MŠ. Docházelo zde především k odmítání dětí mladších tří let, jelikož děti starší tří let, které nebylo možné umístit do dané MŠ, byly umístěny do jiné součásti mateřské školy. Kritéria pro přijetí v MŠ zřizované obcí jsou následující: *„jsou přednostně přijímány děti v posledním roce před nástupem do základní školy, děti, které mají v MŠ již staršího sourozence a v době nedostatku míst v MŠ měli přednost děti s trvalým pobytem na území obce, děti, jejichž maminky byli zaměstnané a děti starší tří let.“* (MŠ zřizovaná obcí) Nyní MŠ přijímá i děti mladší tří let, které dosáhnou třetího roku věku v blízké době. Dále se v mém vzorku nachází vesnická MŠ1 a vesnická MŠ2 (počet obyvatel obce do 1 000), ve kterých se vzhledem k nízkému počtu obyvatel v obci nachází pouze jedna třída. Vesnické MŠ se často potýkali s nedostatečně naplněnou kapacitou MŠ z důvodu nízkého počtu obyvatel v obci. V poslední době je kapacita vesnických MŠ (20 a 25 dětí) zcela naplněna. Kritériem pro přijetí dítěte do MŠ je dosažení třetího roku věku dítěte. Přednostně jsou přijímány děti v posledním roce před nástupem povinné školní docházky, děti s trvalým bydlištěm v obci či v okolních obcích a dále jsou děti přijímány dle věku (starší děti mají přednost).

MŠ Montessori je soukromá mateřská škola zaměřená na pedagogiku Marie Montessori. Kapacita MŠ je 40 dětí a v současné době mají kapacitu zcela zaplněnou. Ani v této MŠ se nepotýkali s odmítáním žádostí o přijetí dítěte. Do MŠ Montessori dochází děti ve věku od dvou do šesti let. Kritéria pro přijetí jsou stejná, jako v MŠ zřizované obcí. Lesní mateřská škola je občanským sdružením, které má živnostenský list na konkrétní body poskytování služeb rodičům s dětmi. Tudíž lesní MŠ je jediná,

kteřá v mém vzorku není MŠ zapsanou v rejstříku škol. Je nutné zmínit, že tato MŠ funguje teprve prvním rokem, což může být důsledkem nedostatečně naplněné kapacity MŠ, kterou navštěvuje sedm dětí z celkové kapacity deseti dětí. Také se zde potýkají s problémem odhlašování dětí v průběhu zimního období především kvůli strachu rodičů o zdraví dětí. „*Kritéria pro přijetí dítěte máme stejná jako v běžné MŠ, ale rodiče musí být skutečně přesvědčeni, že chtějí dát dítě do lesní mateřské školy a musí dítěti pořídit vybavení jako je spacák a na zimu teplé oblečení a pevné boty. Výhodou je, že dítě nemusí mít povinné očkování, jako tomu je v běžných MŠ.*“ (Lesní MŠ) Toto tvrzení potvrzuje fakt, že lesní MŠ navštěvují čtyři děti (tedy nadpoloviční většina), které nemají povinné očkování nutné pro přijetí do MŠ zapsaných v rejstříku škol. Firemní MŠ je zřizovaná krajskou nemocnicí. Kapacita této MŠ je 50 dětí, přičemž v současné době je kapacita MŠ naplněna pouze z poloviny (25 dětí). Důvodem nedostatečně naplněné kapacity může být především vysoká cena školného v MŠ. Děti jsou přijímány ve věku od tří do šesti let s možností přijetí dvouletého dítěte, které v dohledné době dosáhne věku tří let. „*Přednostně přijímáme děti zaměstnanců, ale přijímáme i ostatní děti, bez dalších kritérií.*“ (Firemní MŠ) Posledním zařízením je soukromá MŠ spojená se soukromou základní školou. „*Výhody MŠ spojené se základní školou jsou především v tom, že rodiče mohou vozit děti zároveň do ZŠ a MŠ, a také pořádáme různé aktivity, aby se setkávali mladší děti se staršími a uměli spolu vycházet.*“ V této MŠ je kapacita 40 dětí, která je zcela naplněna. Problémy s odmítáním žádostí se zde zatím nevyskytly, ovšem MŠ má připravené opatření pro případné navyšování kapacity zařízení. Podmínkou pro přijetí je pouze dosažení tří let věku dítěte.

6.2.1 Finanční dostupnost

V této kapitole o finanční dostupnosti budu analyzovat výši školného v daném zařízení (základní částka školného, stravné a další výdaje) a reakce rodičů na výši školného. V mateřské škole zřizované obcí je dáno školné školským zákonem a jeho konkrétní výše činí 300 Kč za měsíc. Ředitel může udělit výjimky v placení školného dle školského zákona. Dále rodiče platí stravné, které činí pro děti od tří do šesti let 28 Kč/den a pro děti starší šesti let činí výše stravného 31 Kč/den. S výši školného jsou rodiče spokojeni. Rekonstrukce či opravy MŠ jsou financovány zřizovatelem včetně

přidělování financí na chod zařízení. Ve vesnické MŠ1 je školné stanoveno ve stejné výši jako u MŠ zřizované obcí a rodiče jsou s výší školného spokojeni. U vesnické MŠ2 rodiče platí pouze stravné, případně jiné aktivity (výlety, plavání, apod.). V této MŠ jsou veškeré finance nutné na chod zařízení poskytovány obcí, což může být hlavním důvodem dojíždění dětí do této MŠ z jiných obcí. Všechny MŠ zřizované obcí dostávají dotace od MŠMT, které jsou především čerpány na platy zaměstnanců MŠ.

Nyní se dostávám k placení školného v soukromých mateřských školách. V lesní MŠ je výše školného 3 800 Kč za měsíc, pokud dítě navštěvuje zařízení pět dní v týdnu. S méně intenzivní docházkou dítěte do zařízení také klesá výše školného. Stravné činí 30 Kč na den. Zvláštností školného je, že každý rodič musí složit na začátku roku kauci, která činí jedno školné pro případ, že by dítě v průběhu roku přestalo zařízení navštěvovat *„Pro většinu rodičů není školné problém, vědí, že se jedná o soukromé zařízení a jsou s tím smířeni. Měli jsme tu také maminku, která neměla na zaplacení kauce, tak nám ji průběžně splácela po dobu šesti měsíců. Na začátku školního roku jsme se setkali s rodiči, kterým se školné zdálo drahé, a z toho důvodu k nám dítě nedali, ale v ostatních soukromých MŠ tady v obci se platí školné 7 000 Kč/měsíc.“* (Lesní MŠ) Pro docházku dítěte do MŠ je také potřeba zajistit dítěti spacák a přes zimu dostatek kvalitního a teplého oblečení pro pobyt venku. Lesní MŠ je financována především ze školného od rodičů, popřípadě z grantů či sponzorských darů. Lesní MŠ nemůže žádat o dotace z MŠMT, jelikož není zapsaná v rejstříku škol.

V MŠ Montessori je cena školného stanovena výši 2 990 Kč/měsíc pro děti starší tří let s celodenním režimem v MŠ. Cena stravného činí 60 Kč/den. Všichni rodiče dále hradí měsíční poplatek 200 Kč za doplňkové aktivity (zájmové kroužky) a jiné akce. Ve Firemní MŠ je cena školného určena zřizovatelem a její výše odpovídá dlouhému režimu dětí v MŠ. Základní školné činí 1 800 Kč za měsíc a cena stravného je 60 Kč na den, která navíc obsahuje vzhledem k délce pobytu dítěte v MŠ také večeři. *„Některým rodičům se zdá výše školného úměrná a respektují ji. To se týká hlavně zaměstnanců nemocnice, kterým vyhovuje provozní doba zařízení a blízkost MŠ jejich pracovišti. Na druhou stranu je školné přijatelné především pro úplnou rodinu, která má dostatečný příjem. Setkali jsme se se stížnostmi rodičů kvůli ceně stravného, která je pro všechny stejná bez ohledu na to, zda dítě v MŠ večeří či nikoliv.“* (Firemní MŠ) Chod MŠ je financován především zřizovatelem a MŠ je poskytována dotace od MŠMT na platy zaměstnanců MŠ. V soukromé mateřské škole, která je součástí soukromé

základní školy je cena stanovena na 2 500 Kč/měsíc, pokud má dítě v mateřské či základní škole sourozence, tak rodiče platí 1 900 Kč/měsíc. Stravné činí 35 Kč/den. „Výjimky při placení školného neodělujeme, ale pokud by rodiče přišli o zaměstnání, jsme schopni jim odpustit či snížit na nějaký čas školné, aby nemuseli dítě hned přehlašovat jinam.“ (Soukromá MŠ) Zvláštností soukromé MŠ, je velký zájem rodičů, kteří zřídili občanské sdružení pro získání dotací, které nejsou určeny vzdělávacím zařízením. Dále také rodiče dětí, navštěvujících soukromou MŠ či ZŠ, shánějí či osobně poskytují sponzorské dary či granty.

Tabulka č. 5 Základní ceny školného (v Kč/měsíc) + stravného (v Kč/den) v jednotlivých MŠ

	Základní cena školného	Stravné
MŠ zřizovaná obcí	300	28-31
Vesnická MŠ1	300	28-31
Vesnická MŠ2	Bez školného	28-31
Lesní MŠ	3 800	30
MŠ Montessori	2 990	60
Firemní MŠ	1 800	60
Soukromá MŠ	2 500	35

Zdroj: Autorka

6.2.2 Časová dostupnost

Nyní se dostávám k dalšímu zjišťovanému indikátoru, kterým je časová dostupnost. V této souvislosti byla zjišťována otevírací doba zařízení včetně provozu MŠ o letních prázdninách (měsíce červenec a srpen), a spokojenost rodičů s provozní dobou MŠ. V mateřské škole zřizované obcí je provozní doba zařízení od 6:00 – 16:15 hodin. „Rodiče jsou s provozní dobou spokojeni, jen jeden rodič chtěl posunout otevírací dobu do 17:30 hodin. Ostatní součásti MŠ mají otevřeno stejně, jen některé MŠ mají do 16:00 hodin a tři MŠ otevírají v 5:30 hodin. My jsme také kdysi měli otevřeno od 5:00/5:30 ráno, ale chodili sem dvě až tři děti, tak jsme otevírací dobu posunuli.“ (MŠ zřizovaná

obcí) O velkých prázdninách jsou otevřeny čtyři součásti MŠ (z 15 součástí). Daná MŠ, v které byl proveden rozhovor, je jednou ze součástí, která má přes letní prázdniny otevřeno. Školné platí všichni rodiče i přes prázdniny, ovšem jsou dělány výjimky v placení školného přes prázdniny pro matky, které jsou s mladším dítětem na mateřské/rodičovské dovolené, z důvodu snížení počtu dětí v MŠ po dobu prázdnin. Ve vesnické MŠ1 je otevírací doba zařízení od 6:00 do 16:00 hodin a nejsou doposud zaznamenány žádné stížnosti na provozní dobu zařízení. V období letních prázdnin je MŠ uzavřena po dobu šesti týdnů, která je rodičům oznámena v měsících únoru nebo březnu. Ve vesnické MŠ2 je režim po dobu prázdnin stejný jako ve vesnické MŠ1, pouze běžná otevírací doba zařízení je od 6:45 do 16:00 hodin. Otevření MŠ se mění (v řádu minut) dle potřeb rodičů.

Lesní MŠ je otevřena od 7:30 do 16:00 hodin. MŠ je zavřena pouze jeden den v týdnu kvůli malému zájmu rodičů. Z důvodu krátkého fungování lesní MŠ nebyla zatím MŠ v provozu o prázdninách. „*Provoz MŠ o prázdninách bude řešen dle zájmů rodičů. Podmínkou je, že musí chodit minimálně čtyři děti denně.*“ (Lesní MŠ) MŠ Montessori má otevřeno od 7:00 do 16:00 hodin. Provoz MŠ je plně zajišťován i po dobu letních prázdnin, což je velmi vítáno většinou rodičů. Firemní MŠ je otevřená od 6:00 do 19:00 hodin, přičemž provozní dobu zařízení určuje zřizovatel tak, aby odpovídala pracovní době zaměstnanců nemocnice. Rodiče (zaměstnanci nemocnice) přivádí děti dle svých směn v nemocnici a ostatní rodiče mohou vyzvedávat a přivádět děti dle svých potřeb. MŠ o letních prázdninách funguje bez omezení. V soukromé mateřské škole, která je součástí základní školy, je provozní doba zařízení od 6:00 hodin do 17:00 hodin. Stížnosti rodičů na provozní dobu zařízení zatím nebyly zaznamenány. MŠ funguje o letních prázdninách pouze jeden měsíc, kdy je zajišťována možnost umístit dítě do jiné MŠ, o kterou není ze strany rodičů zájem.

Tabulka č. 6 Provozní doba jednotlivých zařízení včetně provozu o letních prázdninách

	Provozní doba zařízení	Provoz o prázdninách
MŠ zřizovaná obcí	6:00 – 16:15	Po celou dobu prázdnin
Vesnická MŠ	6:00 – 16:00	Otevřeno dva týdny
Vesnická MŠ	6:45 – 16:00	Otevřeno dva týdny
Lesní MŠ	7:30 – 16:00	Dle zájmu rodičů
MŠ Montessori	7:00 – 16:00	Po celou dobu prázdnin
Firemní MŠ	6:00 – 19:00	Po celou dobu prázdnin
Soukromá MŠ	6:00 – 17:00	Otevřeno jeden měsíc

Zdroj: Autorka

6.2.3 Prostorová dostupnost

Dalším zjišťovaným indikátorem byla prostorová dostupnost zařízení. Tedy na základě subjektivního hodnocení jednotlivých ředitelů MŠ a následné kontroly, kterou jsem provedla pro ověření pravdivosti informací, byla zjišťována dostupnost daného zařízení (jakým způsobem je dostupnost zajišťována, zda je dostupnost MŠ dostatečná či nedostatečná). Mateřská škola zřizovaná obcí se nachází v centru obce a zástupkyní ředitele MŠ je hodnocena jako velmi dobrá. „*MŠ je přístupná MHD, autem, apod. Problémem bylo, že rodiče zajížděli přímo do areálu MŠ, čímž byla ohrožena bezpečnost dětí. Tento problém byl vyřešen nejprve dohledem městské policie v areálu MŠ, a postupně zde bylo vybudované nové parkoviště.*“ (MŠ zřizovaná obcí) Dostupnost ve vesnických MŠ je také hodnocena jako dostatečná, jelikož většina rodičů, jejichž děti navštěvují MŠ, bydlí přímo v dané obci, ale také je v obou obcích zajištěna autobusová doprava pro rodiče z okolních obcí.

Lesní MŠ je dostupná automobilem, což využívá většina rodičů, ale v okolí MŠ je i autobusová zastávka pro rodiče, kteří nevlastní automobil. Dostupnost lesní MŠ mohl také zřizovatel ovlivnit výběrem pozemku pro zařízení. „*Pozemek jsme si vybírali sami, a základními kritérii, byl dobrý přístup k lesu, k vodě a podobně. Nakonec jsme vybrali pozemek, který patřil kolegyni, a podle mého názoru je velmi blízko přírodě, ale*

zároveň je dostupný pro rodiče.“ (Lesní MŠ) I v MŠ Montessori mohli ovlivnit dostupnost MŠ díky výběru pozemku. „Dostupnost MŠ hodnotím jako výbornou, jelikož jsme přímo v centru města, kde je dostupnost autem i MHD. Pozemek jsme si vybírali na základě jeho dobré polohy.“ (MŠ Montessori) Firemní MŠ se nachází v areálu nemocnice tak, aby byla co nejbližší zaměstnancům nemocnice, jejichž děti navštěvují danou MŠ. Zároveň je MŠ dostupná autem (vjezd do areálu nemocnice na 30 minut zdarma) a zastávka MHD se nachází v blízkosti nemocnice. Soukromá MŠ se nachází také v centru města v areálu bývalé „státní“ základní školy. „Dostupnost MŠ hodnotím jako velmi dobrou, hned u školy je zastávka MHD a blízko stojí i autobus, který vozí děti z hor. Výběr pozemku jsme nemohli příliš ovlivnit, jelikož není moc budov, kde by se dala zřídit mateřská a základní škola dohromady.“ (Soukromá MŠ)

6.2.4 Služby nabízené jednotlivými zařízeními

Posledním kritériem, které může být rozhodující pro rodiče při výběru vhodné MŠ, jsou služby nabízené jednotlivými zařízeními. Jedná se o služby sloužící jako příprava pro další vzdělávání (k tomu slouží ŠVP vypracovaný jednotlivými MŠ), ale také kroužky poskytované mimo běžný režim MŠ. V MŠ zřizované obcí jsou v rámci běžného režimu v MŠ zavedeny projekty týkající se jednotlivých oblastí předškolního vzdělávání. Dále MŠ nabízí lyžování, bruslení, plavání a seznamování s cizím jazykem v rámci běžného režimu dětí. Také je možné přihlásit děti na keramiku, flétnu či zpívání. Všechny tyto aktivity jsou poskytovány v rámci školního, pouze anglický kroužek, který je poskytován mimo běžný program dětí a je vedený zkušeným lektorem, je placen zvlášť. O kroužky je velký zájem ze strany rodičů dětí. Ve vesnické MŠ1 je možnost přihlásit děti na angličtinu či bruslení, které jsou poskytovány v rámci školního. Ve vesnické MŠ2 nejsou poskytovány žádné kroužky mimo běžný režim dětí, kromě plavání.

V lesní MŠ je program rozdělen na dopolední a odpolední. *„Dopoledne je organizováno pedagogickým pracovníkem, který má pro děti připraven speciální program. Odpoledne označujeme za hlídání dětí, jelikož tu není pedagogický pracovník a děti jsou vedeny k tomu, aby si uměly hrát samy.“ (Lesní MŠ)* Důvodem denního programu MŠ rozděleného na dvě části může být nedostatek kvalifikovaného personálu vzhledem ke krátkému působení MŠ, ale také ideologie lesní MŠ. Program v MŠ je každý den zaměřen na jinou činnost a také je zde organizován kroužek zpívání, který je

hrazen v rámci školného. MŠ Montessori poskytuje pedagogiku zavedenou Marií Montessori, popsanou v kapitole 5.3. Tato MŠ je jediná, v které se platí povinně 200 Kč měsíčně navíc. Z této částky jsou hrazeny zájmové kroužky jako jóga, angličtina, dramatický kroužek, plavecký kroužek, apod., o které je velký zájem. Ve firemní MŠ je nabízena angličtina, plavání, country tance, výtvarná činnost, flétna, apod. Tyto činnosti jsou také hrazeny ze školného. Obdobně tomu je v soukromé MŠ, kde jsou kroužky (flétna, logopedie, příprava pro předškolní děti) hrazeny ze školného a těší se velkému zájmu.

6.2.5 Shrnutí analýzy rozhovorů s řediteli MŠ

V této části bych ráda stručně shrnula základní zjištění z rozhovorů s řediteli MŠ. Problém odmítání žádostí o přijetí dítěte do MŠ se týkal pouze MŠ zřizovaných obcemi (konkrétně větších obcí), v období před dvěma až třemi lety. MŠ zřizovaná obcí řešila tento problém navyšováním kapacity MŠ a zřízením nové třídy. V obcích s nízkým počtem obyvatel (do 1 000 obyvatel) se MŠ potýkali s problémem nedostatečně naplněné kapacity zařízení, který se ovšem vyřešil s nárůstem porodnosti. Kritéria pro přijetí v MŠ zřizovaných obcemi jsou následující: přednostně jsou přijímány děti v posledním roce před nástupem do základního vzdělávání, děti, které mají v MŠ staršího sourozence, a děti starší tří let. Dále jsou děti přijímány dle věku (nejprve se přijímají starší děti) a v době nedostatku míst v MŠ bylo využíváno kritérium trvalého bydliště na území obce a přednostní přijímání dětí, jejichž rodiče jsou zaměstnaní. V soukromých MŠ není problém s odmítáním žádostí o přijetí dítěte do MŠ, naopak se některé mateřské školy potýkají s nedostatečně naplněnou kapacitou. Tento problém se týká lesní MŠ, což může být dáno krátkým působením dané MŠ, neznalostí ideologie MŠ (strach o zdraví dítěte), popřípadě vyšší školného. Ve firemní MŠ je také nedostatečně naplněna kapacita, především z důvodu výše školného, které je určeno zřizovatelem.

Dále jsem se zaměřila na analýzu jednotlivých indikátorů, které jsou pro rodiče rozhodující při výběru vhodné MŠ. Školné v MŠ se skládá ze základní částky školného, ze stravného a z poplatků za doplňkové aktivity (zájmové kroužky). Cena školného je nejnižší v MŠ zřizovaných obcemi, kdy je výše školného stanovena školským zákonem. Ve vesnické MŠ2 je školné plně hrazeno obcí, což může být pro rodiče výhodou.

Nejvyšší základní částka školného je stanovena v lesní MŠ (3 800 Kč), jejíž výše je dána faktem, že MŠ není zapsána v rejstříku škol, tudíž nemá nárok na dotace z MŠMT a je financována zcela ze školného, které je hrazeno rodiči. Dále musí být při přijetí dítěte složena kauce ve výši měsíčního školného a dítě musí mít potřebné vybavení. Nejvyšší cena za stravné se vyskytuje ve firemní MŠ, která je dána délkou pobytu dítěte v MŠ a v mateřské škole Montessori, kde je výše školného určena širokou nabídkou poskytovaných služeb. Ve všech mateřských školách (kromě lesních MŠ) jsou čerpány dotace od MŠMT, poskytované krajem, z kterých jsou hrazeny převážně platy zaměstnanců MŠ. Výjimky v placení školného jsou udělovány především v MŠ zřizovaných obcí (dané školským zákonem). V soukromých MŠ tyto výjimky udělovány nejsou, pouze v soukromé MŠ, která je součástí ZŠ, je sníženo školné rodičům, které mají v MŠ či ZŠ dvě a více dětí.

V oblasti časové dostupnosti u jednotlivých zařízení předškolního vzdělávání jsou rozdíly především v otevírací době zařízení, která se pohybuje v rozmezí od 6:00 do 7:30 hodin ráno. Výkyvy v zavírací době zařízení jsou zaznamenány ve firemní MŠ, která je úzce spojena s pracovní dobou zaměstnanců nemocnice. Delší provozní doba zařízení je také v soukromé mateřské škole, což může být ovlivněno provozem MŠ a ZŠ v jedné budově. Nejdříve otevírají MŠ v 6:00 hodin ráno a zavírají nejpozději v 17:00 respektive v 19:00 hodin večer. Provozní doba zařízení je upravována především v soukromých MŠ na základě domluvy s rodiči. Přes prázdniny je provoz MŠ nejvíce omezen ve vesnických MŠ, což je dáno počtem dětí navštěvujících zařízení. Prázdninový provoz bude pravděpodobně také výrazně omezen v lesní MŠ, jelikož má MŠ nedostatečně naplněnou kapacitu i během roku. Všechny MŠ hodnotí dostupnost zařízení jako dostatečnou, jelikož je ve všech obcích MŠ dostupná autem, MHD či linkovou dopravou. V MŠ zřizovaných obcemi upravuje prostorovou dostupnost zařízení zřizovatel (tedy obec). V případě soukromých MŠ lze ovlivnit dostupnost MŠ výběrem pozemku při zřizování zařízení. Služby jako příprava pro další vzdělávání jsou v jednotlivých MŠ poskytovány na základě konkrétních ŠVP vypracovaných jednotlivými MŠ, dle kterých si mohou rodiče vybrat vhodné zařízení pro své děti. Doplňkové aktivity neboli zájmové kroužky, jsou nejvíce nabízeny v soukromých MŠ. Ve většině MŠ jsou zájmové kroužky hrazeny ze školného, výjimkou je MŠ Montessori, kde je hrazena měsíčně jednotná částka, z které jsou financovány doplňkové aktivity.

Závěr

V této bakalářské práci jsem se zaměřila na různé druhy zařízení předškolního vzdělávání, které mohou být jedním z nástrojů harmonizace rodičovských a pracovních rolí rodičů dětí ve věku od tří do šesti let. V ČR jsou stále nejvíce využívány mateřské školy zřizované obcí, ovšem také se zvyšuje počet MŠ zřizovaných soukromým sektorem, které jsou zapsány v rejstříku škol a poskytují péči o děti na stejné úrovni jako MŠ zřizované obcí. V práci jsem se také zaměřila na nedostatek míst v mateřských školách, který znesnadňuje rodičům umístit dítě do MŠ a vrátit se zpět do zaměstnání. Nejvyšší nárůst odmítnutých žádostí v ČR byl zaznamenán v roce 2013/2014 (60 281 odmítnutých žádostí) a od tohoto roku počet odmítnutí postupně klesá. V Ústeckém kraji bylo evidováno nejvíce odmítnutých žádostí o přijetí dítěte do MŠ již v roce 2012/2013 (3 067 odmítnutých žádostí) a v dalších letech se počet odmítnutých žádostí o přijetí dítěte postupně snižuje. Tuto situaci také potvrzují rozhovory s řediteli MŠ a se zástupci obcí, kteří se potýkali s nedostatkem míst v MŠ, ovšem v období před dvěma až třemi lety. Důvodem dřívějšího poklesu odmítnutých žádostí v Ústeckém kraji může být nižší poptávka po mateřských školách kvůli vysoké nezaměstnanosti v kraji a vysokému podílu matek v domácnosti pečujících o další mladší dítě v rodině. (Kuchařová, Svobodová 2006)

Hlavním cílem práce bylo analyzovat poskytování péče ve vybraných zařízeních předškolního vzdělávání ve vztahu ke stanoveným indikátorům (finanční dostupnost, časová dostupnost, prostorová dostupnost a služby sloužící jako příprava na další vzdělávání) jako prostředek harmonizace rodičovských a pracovních rolí v Ústeckém kraji. Tento cíl byl na základě teorie liniových pracovníků rozdělen na dva dílčí cíle. První dílčí cíl byl zaměřen na ředitele MŠ jako na liniové pracovníky a na to, jak jsou schopni ovlivnit chod zařízení vzhledem k harmonizaci rodičovských a pracovních rolí. Jako nejovlivnitelnější indikátor ze strany ředitelů MŠ se ukázala časová dostupnost neboli provozní doba zařízení. Ve všech zařízeních, ve kterých byly prováděny rozhovory, je provozní doba zařízení do určité míry upravována řediteli MŠ na základě požadavků rodičů. Na základě výzkumu se jako nejpříznivější ukázala provozní doba firemní MŠ, která je stanovena tak, aby plně korespondovala s pracovní dobou zaměstnanců nemocnice, která je zřizovatelem dané MŠ. V období letních prázdnin je provoz nejvíce omezen ve vesnických MŠ, vzhledem k velikosti MŠ a k počtu dětí,

kteří MŠ navštěvují. Výhodou soukromých MŠ je, že ve většině zařízení je prázdninový provoz omezen pouze minimálně. Pravděpodobně nejvíce bude omezen provoz o prázdninách v lesní MŠ, která nemá dostatečně naplněnou kapacitu zařízení ani během roku. Důvodem nízkého zájmu o lesní MŠ může být krátké působení lesních MŠ v ČR a strach rodičů o zdraví dětí (vzhledem k převažujícímu pobytu dětí v přírodě). Dalším z části ovlivnitelným indikátorem je prostorová dostupnost, kterou v případě MŠ zřizovaných obcemi ovlivňují obce jako zřizovatelé MŠ, a v případě soukromých MŠ je prostorová dostupnost ovlivňována výběrem pozemku při zřizování zařízení.

Finanční dostupnost je indikátor, který lze nejméně ovlivnit v rámci harmonizace rodičovských a pracovních rolí. V případě MŠ zřizovaných obcemi je výše školného dána školským zákonem a ředitel MŠ pouze rozhoduje o udělování výjimek v placení školného. Ovšem ukázalo se, že v případě vesnické MŠ2 je tento indikátor ovlivněn zrušením školného, které je plně hrazeno obcí. V soukromých MŠ je nejvyšší školné stanoveno v lesní MŠ, která není zapsána v rejstříku škol (nemá tedy nárok na dotace od MŠMT) a chod zařízení je financován převážně ze školného, které je hrazené rodiči. V soukromých MŠ nejsou zpravidla udělovány výjimky v placení školného ovšem v soukromé MŠ, která je součástí soukromé základní školy, platí nižší školné rodiče, kteří mají v MŠ či ZŠ dvě a více dětí.

Služby sloužící jako příprava na další vzdělávání popřípadě zájmové kroužky přímo neovlivňují harmonizaci rodičovských a pracovních rolí, ale jsou jedním z faktorů, který rodiče zohledňují při výběru vhodné MŠ pro své děti. Způsob vzdělávání je v jednotlivých MŠ stanoven ŠVP, který musí vypracovat a zveřejnit každá MŠ, v které byl proveden rozhovor. Zájmové kroužky jsou ve větší míře poskytovány v soukromých zařízeních a jsou hrazeny ze školného. Výjimkou je MŠ Montessori, kde všichni rodiče platí navíc měsíčně jednotnou částku, která je použita na zájmové kroužky či jiné aktivity.

Druhý dílčí cíl byl zaměřen na obce, které zastupují byrokracii a na to, jak mohou podporovat jednotlivá zařízení v rámci harmonizace rodičovských a pracovních rolí. Ukázalo se, že obce převážně podporují pouze MŠ, kterými jsou sami zřizovateli. MŠ zřizované obcí jsou ve velkých obcích podporovány převážně finančně a také obce zajišťují MHD či linkovou dopravu v okolí mateřských škol. V ostatních oblastech se potvrzuje teorie liniových pracovníků, kdy je ředitelům přenechána řada kompetencí v oblasti jednotlivých indikátorů, které jsou přizpůsobovány potřebám rodičů. V obci s nízkým počtem obyvatel je více zasahováno do chodu MŠ, z důvodu velikosti obce a

blízkých vztahů v obci. Starosta v dané obci musí řešit všechny problémy obyvatel obce, tedy i problémy rodičů, jejichž děti navštěvují danou MŠ. Soukromá zařízení nejsou ze strany obcí nijak podporována, pouze mají nárok na poskytnutí dotací na kulturní akce či pronájem pozemku.

Na začátku práce jsem si také položila výzkumnou otázku: Jakým způsobem mohou soukromá zařízení předškolního vzdělávání přispět k harmonizaci rodičovských a pracovních rolí? Soukromé mateřské školy jsou jedním z vhodných prostředků pro lepší kombinaci práce a rodiny, jelikož mohou poskytovat vzdělání na stejné úrovni jako běžné MŠ (jelikož jsou zapsané v rejstříku škol) a zároveň mohou chod zařízení více přizpůsobit potřebám rodičů. Zájem o soukromé MŠ stále stoupá, což může být reakce na nedostatek míst v MŠ zřizovaných obcemi. Ovšem soukromé MŠ také pro rodiče představují možnost vybrat si zařízení, které je schopné více se přizpůsobit jejich konkrétním požadavkům. Nejvíce se soukromé MŠ přizpůsobují rodičům v oblasti provozní doby zařízení a v široké nabídce poskytovaných služeb a zájmových kroužků. Nevýhodou soukromých MŠ je zpravidla vyšší míra školného.

Hlavní cíl práce byl tedy naplněn. Pomocí polostrukturovaných rozhovorů s jednotlivými aktéry jsem zjišťovala, jak je ovlivňováno poskytování služeb vzhledem ke stanoveným indikátorům v různých typech zařízení předškolního vzdělávání v rámci harmonizace rodičovských a pracovních rolí. Na obecné úrovni platí, že stanovené indikátory jsou snadněji ovlivňovány v soukromých MŠ, kde jsou ředitelé ve většině případů také zřizovatelem zařízení. Na druhou stranu obce podporují pouze mateřské školy, které sami zřizují, a spolupráce se soukromými mateřskými školami je minimální. Harmonizace rodičovských a pracovních rolí je ve větších obcích řešena pouze prostřednictvím poskytování služeb předškolního vzdělávání. Ovšem v obcích s nízkým počtem obyvatel, je tato problematika výrazně řešena. Vzhledem k velikosti obce mají rodiče (především matky) s dětmi od tří do šesti let problém nalézt zaměstnání v místě bydliště či v jeho okolí. Proto byla obcí vytvořena nová pracovní místa, která nabízí zaměstnání rizikovým skupinám, kam patří také rodiče (matky) s malými dětmi.

Summary

This text deals with different types of primary education as a means of harmonization of parental and professional roles. The issue of parental and professional roles is one of the most frequently discussed topic on many levels and primary education may be an appropriate instrument to improve the harmonization of parental and professional roles of parents of preschool children. The aim of the study was to analyze the level of services provided in different types of kindergartens with respect to the indicators from the perspective of directors of kindergarten and municipalities. The main target and sub-targets were defined on the basis of the theory of street-level bureaucracy. Directors of kindergartens represent the front line workers who have to deal with specific situations with parents of children attending the kindergarten. Municipalities are the bureaucracy, which have the task to monitor compliance with various regulations. I also used the concept of harmonization of parental and professional roles. This is a case study focusing on different types of kindergartens. Methods of data collection focused on interviews with the directors of kindergartens and representatives of municipalities. There was also used content analysis for working with legislative documents. Interviews has showed that most suitable indicator of the directors kindergarten is time availability, on the other hand, affordability is the least controllable indicator in most types of kindergarten. Kindergartens are primarily supported by municipalities in financial area. Support for private kindergarten runs mainly by the private sector, support from municipalities is minimal.

Použitá literatura

Asociace lesních MŠ: *Standardy kvality lesních mateřských škol*. 2014. [online] Dostupné z: http://lesnims.cz/sites/default/files/1/standardy_kvality_web.pdf

Crompton, R., Lyonette, C. 2006. *Work-life balance in Europe*. Acta Sociologica, Vol. 49, No. 4: 379–393.

ČSÚ. 2014. *Rozsah předškolního vzdělávání v moravskoslezském kraji, jeho vývoje ve srovnání s Českou republikou a v kontextu s demografickým vývojem*. [online] Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11288/26895748/a0901.pdf/2955ec3c-2d82-4fb8-8231-df4b8e7225ba?version=1.2>

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Ústeckém kraji 2012/2016. 2012. Ústí nad Labem.

Ettlerová, S. a spol. 2006. *Postoje a zkušenosti s harmonizací rodiny a zaměstnání rodičů dětí předškolního a mladšího školního věku*. Praha: VÚPSV. 106s. ISBN 80-87007-38-7

Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál. 407s. ISBN 80-7367-040-2.

Horák P., Horáková M. 2009. *Role liniových pracovníků ve veřejné politice*. Sociologický časopis, roč. 45, č. 2: 369-395.

Idnes.cz.: *Lesní školky se zachránili. Poslanci umožnili jejich existenci* [online]. Idnes.cz: 2015 [cit. 8.4.2015] Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/lesni-skolky-se-zachranily-poslanci-je-podporili-fby-/domaci.aspx?c=A150408_082549_domaci_kop

Kaufmann, J.-C. 2010. *Chápající rozhovor*. Praha: Slon. 151s. ISBN 978-80-7419-033-9.

Křížková, A., Hašková, H. 2003. *Průzkum veřejného mínění o postavení žen na trhu práce*. Sociologický ústav AV ČR.

Křížková, A., Dudová, R., Hašková, H., Maříková, H. 2005. *Kombinace pracovního a rodinného života v ČR: politiky, čas, peníze a individuální, rodinné a firemní strategie*. Sociologický ústav AV ČR. 91s. ISBN 80-7330-077-X.

Křížková, A. 2007. *Nepříliš harmonická realita: rodičovské kombinace práce a péče o dítě v mezích genderové struktury současné společnosti*. Gender, rovné příležitosti, výzkum, roč. 8, č. 2: 60-67.

Kuchařová, V., Svobodová, K. 2006. *Sít' zařízení denní péče o děti předškolního věku v ČR*. Praha: VÚPSV. 57s. ISBN 80-87007-51-4.

- Kuchařová V. a kol. 2009. *Péče o děti předškolního a raného školního věku*. Praha: VÚPSV. 214s. ISBN 978-80-7416-041-7.
- Lipsky, M. 1980. *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. New York: Russell Sage Foundation. 244s. ISBN 0-87154-524-1.
- MPSV. 2007. *Zpráva o stavu populace a rozvoje ČR*. MPSV: Odbor 71.
- Musil, L. 2004. „Ráda bych Vám pomohla, ale--“: dilemata práce s klienty v organizacích. Brno: Marek Zeman. 243s. ISBN 80-903070-1-9.
- MŠMT ČR. 2014. *Předškolní vzdělávání, vývoj mateřských škol*. [online] Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/34265/>
- MŠMT ČR. 2014. *Vývoj školství na regionální úrovni*. [online] Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/34264>
- MŠMT ČR. 2013-2015. *Firemní školka – informace*. [online] Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/firemni-skolka-informace>
- Ombudsman. 2010. *Doporučení veřejného ochránce práv k naplňování práva na rovné zacházení v přístupu k předškolnímu vzdělávání*. Brno. [online] Dostupné z: http://www.ochrance.cz/uploads/tx_odlistdocument/Doporuceni-skolky-orig.pdf
- Potůček, M. a kol. 2005. *Veřejná politika*. Praha: SLON. 399s. ISBN 80-86429-50-4.
- Programové prohlášení vlády. 2014. [online] Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/programove-prohlaseni-vlady-cr-115911/>
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 2004. Praha: Výzkumný ústav pedagogický. 48s. ISBN 80-87000-00-5.
- Schneider, B. Waite, L.J. 2005. *Being together working apart: Dual carem families and th work-life balance*. Cmbridge University Press. 553s. ISBN 0-521-60789-2.
- Společnost Montessori o. s. 1999 – 2013. *Pedagogika Montessori*. [online] Dostupné z: <http://www.montessoricr.cz/principy-montessori-pedagogiky/>
- Svobodová, K. Šťastná, A. 2011. *Podpora slad'ování rodinného a pracovního života a rovných příležitostí. Regionální analýza Ústeckého kraje*. Lokální partnerství fórum pro rodinu.
- Švaříček, R. Šed'ová, K. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. 384s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- Veselý, A. Nekola, M. 2007. *Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a praxe*. Praha: Slon. 407s. ISBN 978-80-86429-75-5.

Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Ústeckém kraji ve školním roce 2012/2013. 2014. Ústí nad Labem.

ÚIV. Výkonové ukazatele, předškolní vzdělávání. In: *Vývojová ročenka školství v České republice 2010/2011-2012/2013*. [online] Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>.

Zákony:

Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání ve znění vyhlášky 43/2006 Sb.

Vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích. 2000. Dostupné z: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-%28obecni-zrizeni%29.html>

Zákon č. 472/2011 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění zákona č. 562/2004Sb.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1	Počet mateřských škol	13
Tabulka č. 2	Počet dětí v MŠ	13
Tabulka č. 3	Počet neuspokojených žádostí	14
Tabulka č. 4	Počet MŠ dle zřizovatele ve školním roce 2012/2013	21
Tabulka č. 5	Základní ceny školného (v Kč/měsíc) + stravného	33
Tabulka č. 6	Provozní doba v jednotlivých zařízeních včetně provozu o letních prázdninách	35

Seznam příloh

- Příloha č. 1   Republikové normativy školských zařízení zřizovaných obcemi
- Příloha č. 2   Republikové normativy školských zařízení zřizovaných soukromými právníckými osobami
- Příloha č. 3   Otázky – polostrukturovaný rozhovor se zástupci obcí
- Příloha č. 4   Otázky – polostrukturovaný rozhovor s řediteli MŠ
- Příloha č. 5   Informovaný souhlas

Přílohy

Příloha č.1: Republikové normativy školských zařízení zřizovaných obcemi

Republikové normativy školských zařízení zřizovaných obcemi na rok 2015, uváděné v Kč na žáka

	Neinvestiční výdaje	Mzdové prostředky	Ostatní neinvestiční výdaje
Věk. kat. 3-5 let	39 235	38 735	500
Věk. kat. 6-14 let	50 423	49 338	1 085

Zdroj: MŠMT

Příloha č.2: Republikové normativy školských zařízení zřizovaných soukromými právníckými osobami

Republikové normativy školských zařízení zřizovaných soukromými právníckými osobami na rok 2015, uváděné v Kč na žáka

	Neinvestiční výdaje	Mzdové prostředky	Ostatní neinvestiční výdaje
MŠ s celodenním provozem 16-50 dětí	34 409	25 315	234
MŠ s celodenním provozem 51-75 dětí	33 645	24 750	232

Zdroj: MŠMT

Příloha č. 3: Otázky - polostrukturovaný rozhovor se zástupci obcí

Jaká zařízení péče o děti se nacházejí ve Vašem městě?

Jaký je v současné době počet odmítnutých žádostí o přijetí do MŠ? Jak se změnil stav odmítnutých žádostí za poslední 3 roky? Jaká jste zavedli opatření pro zlepšení této situace? Jaká vidíte řešení do budoucna, co týče problematiky nedostatku míst v MŠ?

Vidíte alternativní formy péče o dítě jako úspěšný prostředek pro řešení nedostatku míst v MŠ?

Změnil se počet odmítnutých žádostí s příchodem alternativních předškolních zařízení do Vašeho města?

Pociťujete ve Vašem městě zájem o alternativní zařízení péče o děti ze strany rodičů nebo je to spíše volba „nutného zla“ pokud se dítě nedostane do veřejné (obecní) školky?

Jak hodnotíte tuto situaci v porovnání s ostatními okolními městy?

Jakým způsobem jsou rozdělovány finance pro MŠ?

Jsou veřejné MŠ finančně podporovány ještě jiným způsobem než základními financemi pro chod zařízení, který umožňuje snížit školné na minimum?

Máte pocit, že se zavedením bezplatného posledního roku v předškolních zařízeních se změnil zájem o návštěvu MŠ? Registrujete nějaké změny (příznivé či nepříznivé) od zavedení tohoto zákona (o bezplatném (povinném) posledním roku v předškolních zařízeních před zahájením školní docházky)?

Jakým způsobem je možné podporovat soukromé MŠ, které jsou soukromými zřizovateli? Jaké jsou podmínky pro dotace či jinou finanční podporu? Například pronajímá město soukromým MŠ pozemky či budovy?

Jakým způsobem obec (město) podporuje nebo ovlivňuje chod jednotlivých předškolních zařízení vzhledem k potřebám rodičů (tedy v rámci sladování rodičovských a pracovních rolí)? Jak se tato podpora liší v rámci jednotlivých typů zařízení?

Může obec podporovat MŠ ještě v jiných ohledech, než jsou finance? Například dostupnost do jednotlivých zařízení (podpora v dojíždění, zřízení autobusové linky apod.)? Může obec ovlivnit nějakým způsobem například provozní dobu zařízení?

Podporuje obec nějakým způsobem rodiče při sladování jejich rodičovských a pracovních rolí (mimo působnost mateřské školy)?

Příloha č. 4: Otázky – polostrukturovaný rozhovor s řediteli MŠ

Kolik máte v současné době dětí v MŠ? Máte plný stav?

V jakém věkovém zastoupení jsou děti ve Vaší MŠ?

Jaká jsou kritéria vaší MŠ pro přijetí nových dětí?

Pocitujete ve Vaší MŠ problém nedostatku míst (musíte odmítat žádosti rodičů o přijetí dítěte do MŠ)? Jaký je počet odmítnutých žádostí ve Vaší školce? Měli jste tento problém v posledních třech letech?

Jak vnímáte bezplatný poslední rok docházky v předškolních zařízeních? Ovlivnilo toto opatření nějakým způsobem počet odmítnutých žádostí?

Jaká je otevírací doba Vaší školky? Je ve Vaší školce pouze půldenní či celodenní režim, nebo je možné přizpůsobovat provozní dobu potřebám rodičů? Myslíte si, že je vaše provozní doba úměrná potřebám rodičů a jak ji hodnotíte v porovnání s ostatními MŠ?

Jak je ve vaší školce řešen provoz o prázdninách? Myslíte si, že je vaše řešení výhodou či nevýhodou pro rodiče dětí? Máte nějaké připomínky od rodičů, že by omezený (žádný) provoz o prázdninách byl pro ně problémem?

Jaké je školné ve Vaší MŠ (základní školné + ostatní výdaje jako stravné apod.)? Jak rodiče vnímají výši školného? Jak hodnotíte výši školného v jiných MŠ? Mají rodiče v konkrétních případech nějaké úlevy v placení školného?

Dostáváte nějaké dotace od města či jiné finanční příspěvky, kterými byste mohli snížit školné?

Máte pocit, že je otázka financí (školného) překážkou pro rodiče, aby nastoupily zpět do zaměstnání?

Jak hodnotíte dostupnost Vaší školky? Hrála dostupnost zařízení roli při výběru pozemku pro MŠ? Mohli jste nějakým způsobem ovlivnit výběr místa pro MŠ?

Kolik máte dětí ze spádové oblasti a kolik dětí dojíždí z jiného města?

Jaké vaše zařízení nabízí služby v rámci dalšího vzdělávání? Jak byste porovnal/a služby poskytované vaší školkou se službami poskytovanými v ostatních MŠ?

Jaké kroužky vaše MŠ nabízí? Jak je to s jejich financováním? Je o ně zájem ze strany rodičů dětí?

Příloha č. 5: Informovaný souhlas

Dne 11. 2. jsem poskytl/a rozhovor studentce Kristýně Slukové, která je studentkou oboru sociologie a sociální politika na FSV UK. Souhlasím s poskytnutím rozhovoru pro bakalářskou práci na téma: Zařízení předškolní péče o děti jako prostředek harmonizace rodičovských a pracovních rolí v Ústeckém kraji. Citace z rozhovoru nebudou nijak spojovány s mou osobou, v bakalářské práci bude zmiňován pouze název města.

Byl/byla jsem informován/a o tom, že mohu rozhovor kdykoliv přerušit, či neodpovědět na otázky, které pro mne budou nepříjemné, či budu mít pocit, že by poškodili pověst mou či zařízení/města, které zastupuji. Také poskytuji souhlas s nahráváním rozhovoru na diktafon, který bude následně přepsán do písemné formy. Úryvky z rozhovoru mohou být použity v práci, ovšem v takové podobě, aby nebylo možné mě podle nich identifikovat.

V..... Dne.....

Podpis respondenta.....

Podpis tazatele.....